

Biuro Rady Miejskiej
WPLYNEŁO
Data .. 09.04.2026 ..
Podpis .. ..

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU WSPÓLNOTY SAMORZĄDOWEJ W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH GMINY MIEJSKIEJ ŁÓDŹ

Opracowanie:

Pracownia Strategii i Projektów Społecznych Izabela Jurzyńska

ŁÓDŹ 2025

Spis treści

Wstęp	3
1. Metodologia i przebieg badania.....	4
1.1. Cel badania i problemy badawcze.....	4
1.2. Metody badawcze	4
2. Wprowadzenie do tematyki potrzeb i usług społecznych	6
3. Dokumenty strategiczne w obszarze usług społecznych	10
4. Ogólna charakterystyka sytuacji społecznej Gminy Miejskiej Ława	16
5. Prezentacja wyników badań.....	21
5.1. Wprowadzenie	21
5.2. Usługi wspierania rodziny	25
5.3. Usługi na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	31
6. Potencjał wspólnoty samorządowej	38
7. Wnioski i rekomendacje	44
Spis tabel i wykresów	46

Wstęp

Podstawę planowania usług społecznych stanowi diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych. Diagnoza opracowywana jest na podstawie art. 5 ust. 2 *Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych*, w świetle którego przy opracowywaniu programu usług społecznych gmina bierze pod uwagę diagnozę w zakresie usług społecznych, opracowaną przez centrum. Natomiast zgodnie z art. 21 diagnoza ta opracowywana jest na podstawie wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty, na okres 5-letni i podlega aktualizacji w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania.

Diagnoza powinna zawierać w szczególności informacje dotyczące potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych, a także jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz osób fizycznych i prawnych wykonujących usługi społeczne na obszarze działania centrum wraz ze wskazaniem wykonywanych przez nie usług. Diagnoza poddawana jest konsultacjom społecznym, następnie przekazywana wójtowi/burmistrzowi oraz radzie gminy. Regulacje ustawowe pozostawiają dość duży zakres swobody co do sposobu przeprowadzenia badania, co wynika z założenia, że gmina powinna w jak największym stopniu bazować na własnych doświadczeniach i praktyce w zakresie realizacji usług i współpracy z innymi podmiotami.

W celu opracowania diagnozy Zarządzeniem Nr 0050-50/2025 Burmistrza Miasta Ławy z dnia 17 kwietnia 2025 roku został powołany Zespół ds. opracowania „Diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej Gminy Miejskiej Ława”, zwany dalej „Zespołem ds. diagnozy”. Do zadań Zespołu należy podejmowanie działań wspierających merytorycznie proces przygotowywania dokumentu, w tym m.in. udostępnianie danych, konsultowanie i opiniowanie materiałów oraz promocja procesu wśród mieszkańców.

Niniejszy raport stanowi efekt badań społecznych przeprowadzonych w Gminie Miejskiej Ława, ukierunkowanych na zidentyfikowanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych. Dokument składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono metodologię i przebieg badania wraz z charakterystyką osób w nim uczestniczących. W drugim rozdziale zawarto wprowadzenie do tematyki potrzeb społecznych, a w trzecim założenia głównych dokumentów strategicznych gminy w obszarze polityki społecznej. W rozdziale czwartym zaprezentowano ogólną charakterystykę gminy miejskiej Ława, a rozdział piąty przedstawia wyniki przeprowadzonych badań z uwzględnieniem analizy danych zastanych oraz wyników badań społecznych. Badania objęły wybrane obszary usług społecznych, zdiagnozowane na podstawie wstępnego rozeznania potrzeb przeprowadzonego z udziałem przedstawicieli lokalnych instytucji i organizacji zaangażowanych w realizację lokalnej polityki społecznej. Rozdział szósty zawiera analizę potencjału wspólnoty samorządowej w obszarze usług społecznych, a w rozdziale siódmym zawarto główne wnioski i rekomendacje z przeprowadzonych badań.

1. Metodologia i przebieg badania

1.1. Cel badania i problemy badawcze

Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o rekomendacje zawarte w broszurze *Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych*, wydanej przez Kancelarię Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w ramach pakietu edukacyjnego *Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych?*. W świetle tego opracowania diagnoza powinna spełniać następujące warunki:

- 1) Wieloaspektowość
- 2) Kompleksowość
- 3) Zróżnicowanie metod badawczych
- 4) Partycypacja
- 5) Praktyczność

Autorzy opracowania podjęli wysiłek, by powyższe warunki zostały spełnione, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki gminy.

Cel badania, którego wyniki prezentuje niniejszy raport, stanowiła diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych Gminy Miejskiej Łława, w szczególności zidentyfikowanie istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju gminy w zakresie usług społecznych.

Postawiono następujące pytania badawcze, odnoszące się do zdiagnozowanych obszarów usług:

- 1) Jaki jest obecny stan świadczonych usług w Gminie?
- 2) Jakie są potrzeby społeczne mieszkańców?
- 3) Jaki jest potencjał społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych?
- 4) Jakie rozwiązania należy wprowadzić w zakresie usług społecznych?

Sformułowane wyżej pytania odnoszą się zarówno do potrzeb, jak i potencjału lokalnej społeczności w zakresie usług społecznych, co wynika z wymogów ustawowych wobec programu rozwoju usług społecznych oraz wdrażania i funkcjonowania Centrum Usług Społecznych.

1.2. Metody badawcze

Zgodnie z założeniami koncepcji diagnoz potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w obszarze usług społecznych, badanie zostało przeprowadzone za pomocą kilku, wzajemnie uzupełniających się, metod badawczych, tj. analiza danych zastanych, analiza dokumentów, badanie ankietowe oraz wywiady grupowe.

Analiza danych zastanych (desk research) – obejmowała analizę, weryfikację i kompilację danych i informacji pochodzących z ogólnodostępnych raportów i baz, a także sprawozdań gminnych instytucji. Została przeprowadzona w oparciu o dane za lata 2022-2024. Z założenia, wykorzystywane były najbardziej aktualne dane roczne. Do głównych źródeł danych należały:

- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- Raporty o stanie gminy,
- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej,
- Sprawozdania MPiPS-03,
- Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łławie.

W ramach **analizy dokumentów** przeanalizowano zapisy kluczowych dokumentów obszaru usług społecznych na szczeblu krajowym i wojewódzkim, a także *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Łława na lata 2016-2025*.

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w okresie od kwietnia do maja 2025 roku za pomocą kwestionariusza do samodzielnego wypełnienia. Przygotowano dwie odrębne ankietę skierowane do osób dorosłych oraz młodzieży szkolnej. Kwestionariusz dla dorosłych mieszkańców składał się z 12 pytań, w tym 2 o charakterze metryczkowym, natomiast kwestionariusz dla młodzieży – z 8 pytań, w tym 1 metryczkowego.

W badaniu ankietowym wzięło udział 313 dorosłych mieszkańców Łławy, w tym 77,3% kobiet oraz 22,7% mężczyzn. Spośród nich 39,6% stanowiły osoby w wieku od 30 do 44 lat, po 23,6% - osoby w wieku 45-59 lat oraz od 60 lat wzwyż. Jedynie 13,1% badanych stanowiły osoby do 29 roku życia.

W badaniu ankietowym młodzieży uczestniczyło 92 osób, w tym 56,5% dziewcząt oraz 43,5% chłopców.

Zogniskowany wywiad grupowy przeprowadzono w dniu 12 maja 2025 roku z udziałem przedstawicieli Zespołu ds. diagnozy. Uczestniczyło w nim 7 osób.

2. Wprowadzenie do tematyki potrzeb i usług społecznych

W uzasadnieniu do projektu ustawy o CUS czytamy, że „centra usług społecznych będą tworzone w celu zaspokajania przez gminę potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług. Będą one nową jednostką organizacyjną gminy i zarazem nową instytucją lokalnej polityki społecznej, służącą rozwojowi i integracji usług społecznych, organizowanych i świadczonych na poziomie lokalnym. Dzięki działalności centrów, usługi społeczne staną się szerzej dostępne dla mieszkańców, a samorządy gminne będą w stanie trafniej i w sposób bardziej kompleksowy odpowiadać na rosnące i zmieniające się potrzeby osób, rodzin i społeczności lokalnych”¹. Adekwatne podejście odnajdujemy w samej ustawie. Jak widać, w świetle regulacji o CUS, kluczową kategorią lokalnej polityki społecznej stają się „potrzeby społeczne”, stanowiące podstawę do planowania i realizowania przez gminę programów usług społecznych.

W istocie nie jest to podejście nowe, ponieważ już w pierwotnym tekście ustawy z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej słowo „potrzeby” pojawiało się wielokrotnie, w tym m.in. w art. 15 pkt 5 i 6, które wskazywały, że pomoc społeczna polega w szczególności na realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, a także na rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Fundamentalne znaczenie potrzeb społecznych było również ujmowane w definiowaniu „polityki społecznej”. Według jednej z takich definicji, zakres polityki społecznej dotyczy „potrzeb związanych ze sferą bytu, sferą pozamaterialną i sferą psychospołeczną. Celem zaś tej dyscypliny jest kreowanie postępu społecznego, mierzonego poprawą poziomu i jakości życia ludności”². Podobnie w tej tematyce wypowiada się na przykład Ryszard Szarfenberg, podkreślając istotność pojęcia „potrzeb” dla rozumienia celów polityki społecznej, w której dobra publiczne i dobrobyt obywateli odgrywają pierwszoplanową rolę³.

Internetowa Encyklopedia PWN definiuje „potrzebę” w dwóch znaczeniach: „przedmiotowym — jako zewn. wobec organizmu rzecz lub jej cecha, której wystąpienie lub brak wpływa na poprawę dobrostanu i funkcjonowania organizmu” oraz „podmiotowym — jako wewn. stan organizmu, który odczuwa pewien brak lub nadmiar, powstały w wyniku zakłócenia optimum życiowego”⁴. To samo źródło podaje też definicję słowa „potrzeby” w kontekście ekonomicznym, zwracając uwagę na „stan albo poczucie niedoboru lub braku jakichś wartości czy dóbr koniecznych do utrzymania co najmniej podstawowego standardu biologicznego, psychicznego, materialnego funkcjonowania człowieka, także w społeczeństwie”⁵.

¹ Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Druk Sejmowy nr 3040 z 16 listopada 2018 r.

² *Polityka społeczna. Rozważania o teorii i praktyce*, P. Grzywna, J. Lustig, M. Mitreęga, N. Stępień-Lampa, B. Zasępa, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2017, s. 12.

³ R. Szarfenberg, Definicje, zakres i konteksty polityki społecznej, http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/dzk_ps.pdf

⁴ <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/potrzeba.html>

⁵ Tamże.

Potrzeby człowieka mogą być w różny sposób klasyfikowane. Najbardziej bodaj znany podział przedstawił amerykański psycholog Abraham Maslow, który korzystając ze schematu piramidy uszeregował potrzeby człowieka według określonych kryteriów. Według Maslowa, istnieje pięć rodzajów potrzeb (fizjologiczne, bezpieczeństwa, przynależności i miłości, uznania oraz samorealizacji), spośród których każda ma swoją hierarchię. Realizacja potrzeby z każdego kolejnego poziomu hierarchii (piętra piramidy) jest możliwa dopiero po zaspokojeniu potrzeb z poziomu niższego⁶.

Szeroką gamę potrzeb zaprezentował również psycholog Tomasz Kocowski, wyróżniając ponad 40 potrzeb uporządkowanych w pięciu grupach:

- a) egzystencji (np. pokarmowe, odzieżowe, mieszkaniowe, zdrowotne, rekreacyjne);
- b) prokreacji i rozwoju (np. dydaktyczne, rodzinne, samorealizacji),
- c) funkcjonalne (np. informacyjne, sprawnościowe, lokomocyjne),
- d) społeczne (np. przynależności, więzi emocjonalnej, akceptacji),
- e) psychiczne.

Co ciekawe, do ostatniej z wymienionych grup T. Kocowski zaliczył subiektywne potrzeby w czterech pierwszych obszarach, albowiem u różnych ludzi szczęście osobiste i zadowolenie z życia będą zależeć w różnym stopniu od realizacji poszczególnych potrzeb⁷. Warto w tym kontekście wspomnieć, że z perspektywy socjologicznej, odróżnia się potrzeby normatywne, czyli identyfikowane przez ekspertów, od potrzeb odczuwanych, czyli tego, czego ludzie naprawdę chcą oraz potrzeb wyrażanych, a więc żądań w związku z którymi podejmowane jest jakieś działanie. Wymienia się ponadto potrzeby porównawcze, formułowane przez porównywanie populacji na podstawie pewnych wskaźników, na przykład osób, które korzystają z usług medycznych, edukacyjnych czy zawodowych.

Z kolei przywołany wcześniej R. Szarfenberg definiuje potrzeby społeczne jako „coś co niezbędne, aby odbiorcy lepiej funkcjonowali, więcej osiągnęli w życiu”, a także „niezbędne, aby ludzie żyli dłużej oraz aby żyli życiem jak najwyższej jakości”⁸. Z tego względu, potrzeby dzieli na te, które dotyczą długości życia i te, które dotyczą jakości życia. Działania podejmowane przez służby społeczne mogą być ukierunkowane na podnoszenie tylko jakości życia albo tylko długości życia mieszkańców, jednak najczęściej będą dotyczyły obu tych sfer jednocześnie. R. Szarfenberg nakłada na to model uwarunkowań osiągnięć życiowych, aby zwrócić uwagę, że potrzeby mogą być traktowane również jako niezbędne zasoby i możliwości. Należy zatem wnioskować, że strategie i programy realizowane przez służby społeczne

⁶ https://mfiles.pl/pl/index.php/Piramida_Maslowa

⁷ T. Kocowski, *Potrzeby człowieka: koncepcja systemowa*, Wyd. 2, Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1982.

⁸ R. Szarfenberg, *Ewaluacja w polityce społecznej. Kryteria ewaluacji – użyteczność, trwałość, trafność*, <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/ewalps>

powinny dążyć do zwiększania zasobów osobistych i otoczenia, minimalizowania barier w dostępie do dóbr społecznych, a także do zmniejszania nierówności osiągnięć życiowych.

W tym kontekście, organizacja i działanie służb społecznych powinny uwzględniać cele, plany, zasoby oraz skutki realizacji tych planów w odniesieniu do konkretnych osób, rodzin, grup społecznych będących odbiorcą czy też adresatem działań. Szczególnego znaczenia nabiera stosunek skutków (efektów) działań do potrzeb, stwierdzonych po uprzednim zbadaniu luki pomiędzy tym, co jest a tym co być powinno⁹.

W zależności od zdiagnozowanej sytuacji danej osoby, rodziny czy szerszej zbiorowości, interwencja publiczna służb społecznych będzie dotyczyła różnych aspektów funkcjonowania związanych z:

- dostępnością tego, co jest potrzebne,
- użytkowaniem, konsumowaniem tego, co jest potrzebne,
- osiąganiem stanu zaspokojenia potrzeby przez to, co potrzebne,
- wpływem procesu zaspokajania potrzeb w przeszłości na ten proces w przyszłości,
- wpływem stanu zaspokojenia potrzeby na długość i jakość życia.

Problemem może być nie tylko niewłaściwe uświadomienie potrzeb przez klienta, np. gdy chce coś innego, niż to czego faktycznie potrzebuje, aby poprawić swoją sytuację życiową. Wyzwanie może stanowić również niska dostępność dóbr i usług, np. gdy zaspokajanie danej potrzeby jest niemożliwe bądź utrudnione ze względu na bariery finansowe, komunikacyjne, funkcjonalne, społeczne. Problemem może być ponadto niedostateczna wiedza bądź deficyt umiejętności wykorzystania dostępnych zasobów, co często ma miejsce w przypadku osób i rodzin, które nie zostały wyposażone w odpowiedni kapitał życiowy umożliwiający efektywne funkcjonowanie w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim i zawodowym. I wreszcie, wyzwaniem może okazać się zapewnienie jakości świadczonych usług w stopniu satysfakcjonującym beneficjentów.

Trzeba zarazem brać pod uwagę, iż organizacja procesu wspierania mieszkańców gminy w zaspokajaniu potrzeb społecznych, może wiązać się z ograniczeniami finansowymi (wielość potrzeb a ograniczone dochody budżetu samorządu lokalnego), kadrowymi (zbyt mała liczba specjalistów, osób chętnych do pracy zwłaszcza z tzw. klientem trudnym) i społecznymi (np. powielane stereotypy i uprzedzenia, niechęć do korzystania ze wsparcia niematerialnego oferowanego przez instytucje), jak również koniecznością sprostania rosnącym wymogom w zakresie ochrony środowiska, minimalizowania zużycia materiałów i energii oraz neutralności klimatycznej. W tym kontekście, w działaniach służb społecznych istotnego znaczenie nabiera podejście holistyczne do człowieka (klienta, podopiecznego, uczestnika), które uwzględnia szerszy kontekst sprawy czy problemu, z którym osoba zgłasza się po pomoc.

⁹ R. Szarfenberg, *Kryteria ewaluacji pomocy społecznej*, w: *Wymiary skuteczności w pomocy społecznej*, red. A. Hryniewicka, Warszawa 2011, s. 9-58.

Pracownik zajmujący się profesjonalnym wsparciem jest zorientowany na potrzeby danej osoby, rodziny czy środowiska jako podmiotu praw i obowiązków, w celu skutecznego przezwyciężenia doświadczanych problemów czy sytuacji kryzysowej przy aktywnej współpracy beneficjentów. Podejmując działania z poszanowaniem godności danej osoby, powinien uwzględniać w szczególności jej stan zdrowia i sprawność organizmu, posiadane wykształcenie i kompetencje osobiste, zasoby danej osoby, sytuację rodzinną, relacje z otoczeniem. Planując zaś zakres i formy wsparcia, należy brać pod uwagę użyteczność i adekwatność proponowanych usług w stosunku do potrzeb, tak aby minimalizować ryzyko marnotrawienia zasobów w procesie pomocowym.

W świetle art. 2 ust. 1 *Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych*, usługi społeczne obejmują działania podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Są to usługi z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Zgodnie z przywołaną ustawą (art. 3 ust. 1 i 2) CUS może realizować usługi społeczne będące zadaniami własnymi gminy oraz zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi gminie, a także usługi będące zadaniami własnymi powiatu oraz zadaniami z zakresu administracji rządowej zleconymi powiatowi, po uprzednim zawarciu porozumienia pomiędzy gminą, która utworzyła CUS, a powiatem. Zakres możliwych do realizacji usług społecznych jest dość szeroki, jednak powinien on uwzględniać wnioski wypływające z diagnozy potrzeb i potencjału społeczności.

3. Dokumenty strategiczne w obszarze usług społecznych

System polityki społecznej w gminie powinien być zorientowany na tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkańców na poziomie społeczności lokalnej, w oparciu o miejsca świadczenia usług społecznych tworzone i działające zgodnie z zasadami „deinstytucjonalizacji”¹⁰. Proces ten stanowi obecnie ważny kierunek rozwoju i zmian w polityce społecznej. Został zdefiniowany w dokumencie pn. *Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*, przyjętym w dniu 15 czerwca 2022 roku przez Radę Ministrów. W jego świetle deinstytucjonalizacja polega na „rozwoju usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej oraz na wypracowaniu i wdrożeniu rozwiązań, które umożliwią *niezależne życie* osobom z niepełnosprawnościami, osobom starszym, osobom w kryzysie psychicznym i innym osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, a dzieciom życie pod opieką rodzinną lub pod opieką zbliżoną do rodzinnej”¹¹.

Warto tu wskazać, że *niezależne życie* rozumiane jest nie jako samowystarczalność czy zdolność do samodzielnego wykonywania czynności, ale jako możliwość dokonywania niezależnych wyborów i decyzji odnośnie miejsca zamieszkania czy sposobu organizacji codziennego życia. Natomiast mówiąc o deinstytucjonalizacji, mamy na myśli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Wdrażanie jej założeń będzie wiązało się z przyznaniem priorytetu usługom społecznym realizowanym w społeczności lokalnej przed usługami o charakterze stacjonarnym, rozwojem usług zindywidualizowanych, w tym profilaktycznych, wpływających na zmniejszenie konieczności obejmowania osób opieką instytucjonalną, rozwojem różnych form mieszkalnictwa, a także wykorzystaniem potencjału instytucjonalnej opieki długoterminowej na poczet nowych usług środowiskowych. Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest więc profilaktyka, mająca zapobiegać umieszczeniu osób starszych, chorujących w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci – rozdzieleniu z rodziną naturalną i umieszczeniu w pieczy zastępczej.

Strategia Rozwoju Usług Społecznych wskazuje, że usługi społeczne są generalnie dedykowane wszystkim, jednak szczególny nacisk trzeba położyć na kierowanie ich do osób, które mogą być narażone na jakiegokolwiek przejawy wykluczenia społecznego czy dyskryminacji. Dotyczy to przede wszystkim:

- a) dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami,
- b) osób z niepełnosprawnościami i osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- c) osób w kryzysie psychicznym,

¹⁰ *Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*, Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności, listopad 2012.

¹¹ *Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*, str. 96.

- d) osób starszych,
- e) osób w kryzysie bezdomności,
- f) wszystkich innych grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Wśród najważniejszych założeń *Strategii Rozwoju Usług Społecznych* można wskazać:

- zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,
- zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
- stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

Zaplanowaniu procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych na poziomie województwa warmińsko-mazurskiego, w sposób uporządkowany, ustrukturyzowany, w oparciu o dostępne środki europejskie, krajowe i samorządowe, służy *Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025*. Dokument ten przyjęto Uchwałą Zarządu Województwa Nr 30/462/23/VI z dnia 3 lipca 2023 r. Jego cele sformułowano następująco

- określenie kierunków rozwoju usług społecznych, usług zdrowotnych oraz deinstytucjonalizacji na poziomie regionalnym,
- powiązanie dostępnych źródeł finansowania, w szczególności funduszy europejskich, a także innych źródeł finansowych (rządowych, samorządowych) z regionalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji,
- skoordynowanie działań podejmowanych przez różne departamenty/jednostki organizacyjne samorządu województwa przy uwzględnieniu potencjału i zasobów sektora obywatelskiego i partnerów społecznych.

Sformułowano również cele horyzontalne w procesie rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie warmińsko-mazurskim, wspólne dla wszystkich obszarów interwencji. Są to:

- 1) Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.
- 2) Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych realizujących usługi społeczne.
- 3) Rozwój mieszkalnictwa wspomaganego z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby wymagającej wsparcia.

- 4) Wzmocnienie potencjału kompetencyjnego kadr systemu pomocy i integracji społecznej oraz promowanie zawodów pomocowych.
- 5) Wzmacnianie, promowanie i inspirowanie partnerstw publiczno-społecznych.
- 6) Wzmacnianie, promowanie i inspirowanie współpracy międzysektorowej.
- 7) Wzmacnianie i promowanie wolontariatu.

Obszary interwencji ujęte w *Warmińsko-Mazurskim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025* to:

- Obszar IA – Rodzina,
- Obszar IB – Piecza zastępcza,
- Obszar II – Osoby starsze,
- Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami,
- Obszar IV – Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym,
- Obszar V – Osoby w kryzysie bezdomności,
- Obszar VI – Obywatele państw trzecich, w tym migranci.

Kluczowym dokumentem strategicznym na poziomie gminy jest jej strategia rozwoju. Uchwałą Nr XII/131/25 Rady Miejskiej w Łławie z dnia 24 lutego 2025 r. Gmina przystąpiła do opracowania projektu *Strategii Rozwoju Miasta Łławy na lata 2026-2036*, przy czym, zgodnie z przyjętym harmonogramem prac ma ona zostać przyjęta przez Radę Miejską w ciągu 15 miesięcy od momentu podjęcia wskazanej uchwały. Wiąże się to z faktem, że dokument ten, w momencie opracowania diagnozy, nie jest w kształcie, który można byłoby przeanalizować.

Głównym dokumentem gminy w obszarze polityki społecznej jest *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Łława na lata 2016-2025*, której realizacja dobiega końca w bieżącym roku. Warto jednak wskazać jej główne założenia, w tym dość obszerną wizję rozwoju społecznego:

Wizja rozwoju społecznego w gminie miejskiej Łława

Łława jako jeden z najważniejszych ośrodków miejskich w województwie warmińsko-mazurskim jest miejscem zapewniającym atrakcyjne warunki do życia i rozwoju dla dzieci, młodzieży, dorosłych oraz seniorów.

Lokalna gospodarka charakteryzuje się dużym potencjałem rozwojowym, innowacyjnością, różnorodnością branż, a także społeczną odpowiedzialnością biznesu, dzięki czemu rynek pracy zapewnia wysokiej jakości, dobrze płatne miejsca pracy, w tym dla osób mających ogólnie mniejsze szanse na zatrudnienie (np. niepełnosprawnych, chorujących psychicznie). Mieszkańcy są aktywni zawodowo, posiadają kompetencje oraz kwalifikacje, dzięki którym chętnie podejmują pracę lub tworzą własne firmy, również w dynamicznie rozwijającym się sektorze ekonomii społecznej.

Dochody rodzin osiągnane dzięki pracy zawodowej stanowią podstawę do zaspokojenia podstawowych potrzeb (np. mieszkanie, ubranie, wyżywienie, higiena i pielęgnacja) oraz

potrzeb wyższego rzędu związanych z rozwojem osobistym i kontaktami społecznymi. Są ku temu stworzone również odpowiednie warunki psychologiczne i wychowawcze, na których bazują poprawne relacje pomiędzy członkami rodzin – zwłaszcza rodzicami i dziećmi. Dzięki temu rodziny stanowią przekaznik wartości, norm i postaw społecznych takich jak bezinteresowność, solidaryzm, zaufanie, zaradność, odpowiedzialność, zdolność do współpracy, kreatywność, otwartość na nową wiedzę oraz dzielenie się nią z innymi.

Liczne zachęty do prezentowania wymienionych wyżej postaw i zachowań płyną ze środowiska, w tym z lokalnej polityki i mediów, ze szkół, zakładów pracy, z podwórek i ulic, gdzie panuje wzajemny szacunek i chęć niesienia pomocy innym. Mieszkańcy miasta wiedzą, że warto być aktywnym oraz udzielać się na rzecz dobra wspólnego. Dzięki temu w Łławie prężnie działa sektor organizacji pozarządowych, współpracujący na partnerskich zasadach z administracją samorządową, która wspiera pozytywne przejawy oddolnej aktywności obywatelskiej.

Wysoka dostępność i różnorodność usług społecznych oferowanych przez jednostki miejskie oraz podmioty niepubliczne, w tym sektor ekonomii społecznej, powoduje, iż każdy mieszkaniec może brać udział w zajęciach edukacyjnych, kulturalnych czy sportowo-rekreacyjnych. Natomiast poszczególne osoby i całe rodziny, które doświadczają trudności w codziennym funkcjonowaniu, mogą korzystać ze specjalistycznej pomocy i wsparcia, np. w zakresie spraw socjalnych, poradzeniu sobie z uzależnieniem, przemocą domową itp. Aczkolwiek przypadki takie nie są częste, ponieważ mieszkańcy Łławy są zwykle w dobrej kondycji psychicznej i fizycznej, prowadzą zdrowy tryb życia bez nałogów, dbają również o dobre relacje rodzinne i sąsiedzkie, o środowisko przyrodnicze i społeczne, w którym żyją, a także pielęgnują lokalne zwyczaje i tradycje.

Dzięki opisanym wyżej aspektom, mieszkańcy Łławy – w tym aktywna i wykształcona młodzież – nie migruje do innych miast lub za granicę, lecz swoje długoterminowe plany zawodowe i życiowe wiąże z pozostaniem w mieście.

Realizacja Strategii odbywa się w ramach siedmiu celów strategicznych oraz określonych w jej ramach celów operacyjnych:

Priorytet I. Aktywizacja zawodowa i rozwój przedsiębiorczości

Cel strategiczny 1. Poprawa zdolności mieszkańców do podejmowania pracy najemnej lub pracy na własny rachunek, w tym w sektorze ekonomii społecznej

Cele operacyjne:

- 1) Zwiększanie motywacji, kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego potrzebnego na rynku pracy
- 2) Zwiększanie potencjału lokalnej gospodarki do tworzenia nowych wysokiej jakości miejsc pracy, w tym w sektorze ekonomii społecznej
- 3) Ułatwianie dostępu do rynku pracy osobom oraz grupom defaworyzowanym
- 4) Wzmocnienie systemu wsparcia i współpracy lokalnej na rzecz wzrostu zatrudnienia

Priorytet II. Wsparcie dzieci, rodziców i całych rodzin

Cel strategiczny 2. Wzmocnienie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnieniu dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju

Cele operacyjne:

- 1) Wzrost kompetencji rodziców, prawnych opiekunów oraz osób planujących założenie rodziny
- 2) Zwiększenie dostępu do usług wsparcia dla rodzin, zwłaszcza doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych
- 3) Pomoc dzieciom i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju

Priorytet III. Minimalizowanie uzależnień, przemocy w rodzinie i innych dysfunkcji

Cel strategiczny 3. Wzrost poziomu bezpieczeństwa i zdrowotności mieszkańców dzięki ograniczeniu problemu uzależnień, przemocy w rodzinie oraz innych dysfunkcji społecznych

Cele operacyjne:

- 1) Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych i prewencyjnych w sferze uzależnień, przemocy w rodzinie oraz przestępczości
- 2) Zapewnienie osobom i rodzinom doświadczającym dysfunkcji lub nimi zagrożonym dostępu do bezpośredniego, specjalistycznego wsparcia
- 3) Poprawa spójności i efektywności działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, przemocy w rodzinie i przestępczości

Priorytet IV. Przeciwdziałanie trwałemu ubóstwu i bezdomności

Cel strategiczny 4. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa materialnego i mieszkaniowego wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym

Cele operacyjne:

- 1) Wzmacnianie kompetencji mieszkańców w zakresie zaradności, samodzielności oraz gospodarowania posiadanymi zasobami
- 2) Zapewnienie dostępu do podstawowych dóbr i zasobów materialnych
- 3) Przeciwdziałanie przyczynom bezdomności na terenie miasta

Priorytet V. Zmniejszanie barier związanych z niepełnosprawnością

Cel strategiczny 5. Wzrost uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w życiu społecznym

Cele operacyjne:

- 1) Zwiększenie skali działań profilaktycznych, rehabilitacyjnych oraz kompensacyjnych w zakresie niepełnosprawności
- 2) Integracja osób niepełnosprawnych, ich opiekunów i rodzin ze środowiskiem lokalnym

- 3) Poprawa dostępności instytucji i przestrzeni miejskiej dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności

Priorytet VI. Wsparcie osób starszych i chorujących

Cel strategiczny 6. Poprawa jakości życia seniorów oraz osób ciężko lub przewlekłe chorujących

Cele operacyjne:

- 1) Rozwój systemu opieki i wsparcia w środowisku zamieszkania osób starszych i chorujących
- 2) Zmniejszanie izolacji społecznej oraz poczucia osamotnienia wśród seniorów
- 3) Zwiększenie zaangażowania oraz koordynacji działań instytucji i organizacji lokalnych na rzecz osób starszych i chorujących

Priorytet VII. Aktywizacja i integracja społeczności miasta

Cel strategiczny 7. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców miasta w sprawy ważne dla lokalnej wspólnoty

Cele operacyjne:

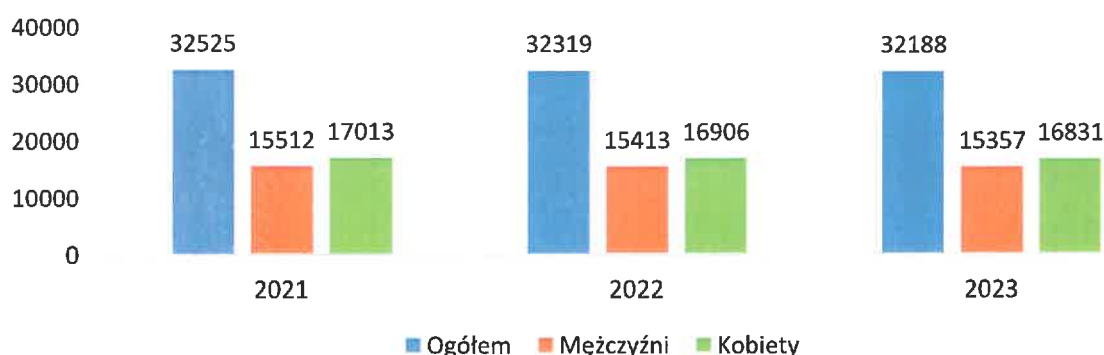
- 1) Wzrost świadomości społecznej i obywatelskiej
- 2) Wzmocnienie oddolnej aktywności mieszkańców miasta, realizowanej przez organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
- 3) Poprawa warunków instytucjonalnych sprzyjających partycypacji obywatelskiej w samorządzie

Zaplanowane w Strategii cele i kierunki działań odpowiadają nadrzędemu dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców, co w perspektywie poszczególnych grup przekłada się na realizację usług wsparcia poprawiających jakość życia, zwiększających dostęp do przestrzeni publicznej i rozwój różnorodnych form aktywności.

4. Ogólna charakterystyka sytuacji społecznej Gminy Miejskiej Łława

Dane Wydziału Organizacyjno-Obywatelskiego – Ewidencja ludności Urzędu Miasta Łławy wskazują, że w końcu grudnia 2024 roku w Łławie mieszkały 30 554 osoby, czyli o 630 osób (o 2,0%) mniej niż w 2022 roku. W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2023 roku¹² w Gminie Miejskiej Łława faktycznie zamieszkiwało 32 188 osób, co oznacza spadek w porównaniu do 2021 roku o 337 osób, tj. o 1,0%. Wśród mieszkańców Łławy przeważają kobiety, które w 2023 roku w liczbie 16 831 stanowiły 52,3% ogółu, podczas gdy liczba mężczyzn kształtowała się na poziomie 15 357 osób (47,7%).

Wykres 1. Zmiany liczby ludności Łławy w latach 2021-2023

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Na zmniejszenie się liczby ludności miasta wpłynął przede wszystkim ujemny przyrost naturalny, ale znaczenie miało również ujemne lub niewielkie dodatnie saldo migracji. W 2023 roku przyrost naturalny wyniósł -154 osoby. W tym czasie liczba urodzeń żywych ukształtowała się na poziomie 199, natomiast liczba zgonów na poziomie 353. W porównaniu do 2021 roku przyrost naturalny wzrósł o 15, przy czym liczba urodzeń żywych spadła o 67, a liczba zgonów o 82.

Tabela 1. Wybrane dane dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności Łławy w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Urodzenia żywe	266	245	199
Zgony	435	417	353
Przyrost naturalny	-169	-172	-154
Zameldowania	348	298	309
Wymeldowania	353	339	303
Saldo migracji	-5	-41	6

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

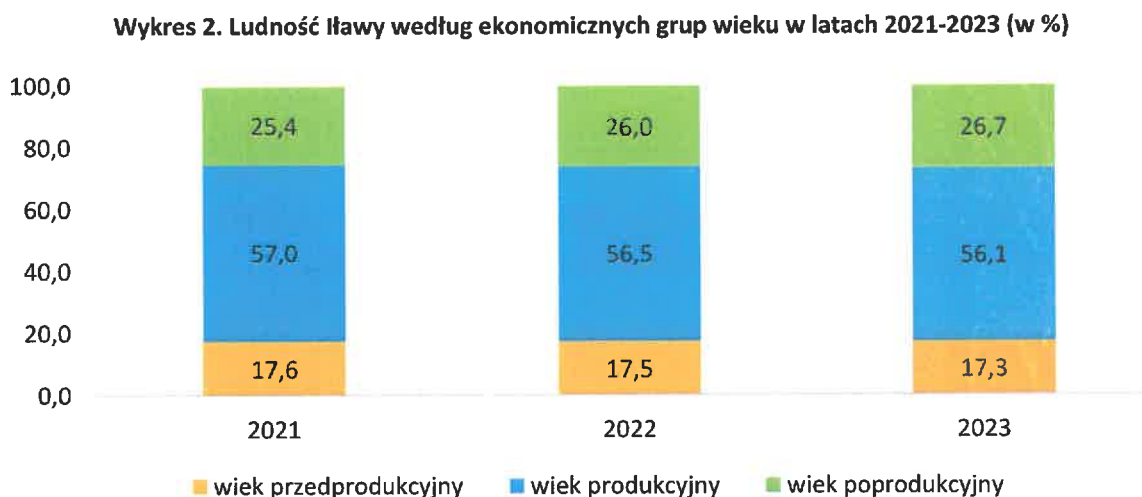
¹² W momencie opracowywania diagnozy w BDL GUS nie były jeszcze dostępne dane dotyczące ludności za 2024 rok.

Podobne znaczenie dla zmian liczby ludności miasta miała skala migracji gminnych na pobyt stały. W 2023 roku z Łławy wymeldowały się 303 osoby, natomiast zameldowało 309 nowych mieszkańców. Saldo migracji wyniosło 6, co oznacza, że o tyle zwiększyłaby się liczba osób faktycznie zamieszkujących Łławę, jeśli brano by pod uwagę tylko migracje. W latach 2021-2022 saldo migracji było ujemne, w 2021 roku wynosiło -5, a w 2022 roku -41.

Spółeczeństwo Łławy, podobnie jak ludność województwa warmińsko-mazurskiego, kraju oraz państw Europy Zachodniej, wykazuje cechy *starzenia się*. W latach 2021-2023 można zaobserwować:

- spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia – z 17,6% w 2021 roku do 17,3% w 2023 roku;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 57,0% do 56,1%;
- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 25,4% do 26,7%.

Powyższe dane pozwalają prognozować intensyfikację zjawiska *starzenia się* społeczeństwa Łławy. Warto bowiem zauważyć, że już w tym momencie odsetek osób w najstarszych grupach wiekowych wskazuje na to, że co czwarty mieszkaniec miasta jest w wieku emerytalnym. Ponadto dynamika wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze mieszkańców stale utrzymuje się na dość wysokim poziomie, wynoszącym 0,6-0,7 punktu procentowego w całym okresie analizy.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

Zjawisko *starzenia się* społeczeństwa potwierdzają wartości wskaźników obciążenia demograficznego ludności Łławy w latach 2021-2023. W 2023 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym w Łławie przypadało 47,6 osób w wieku poprodukcyjnym i 78,3 osób w wieku nieprodukcyjnym. Na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym natomiast było 154,6 osób w wieku poprodukcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wyniósł 35,9, a odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem kształtował się na

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Ława*

poziomie 22,7%. Warto zaznaczyć przy tym ostatnim wskaźniku, że w przypadku mężczyzn był niższy i wynosił 19,2, podczas gdy w przypadku kobiet – 25,8. Jest to konsekwencja trendu demograficznego polegającego na tym, że kobiety żyją dłużej niż mężczyźni.

Tabela 2. Wskaźniki obciążenia demograficznego ludności Ławy w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	75,5	77,0	78,3
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	144,4	148,8	154,6
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	44,6	46,0	47,6
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	32,8	34,4	35,9
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	21,0	21,9	22,7
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem – mężczyźni	17,8	18,5	19,2
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem – kobiety	24,0	24,9	25,8

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH BDL GUS.

W porównaniu do 2021 roku wszystkie te wskaźniki wzrosły. Dla przykładu wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł o 3 punkty, a współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi – o 3,1 punktu.

W ostatnich latach w Gminie Miejskiej Ława liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się. W 2024 roku świadczenie z pomocy społecznej przyznano 1 099 osobom z 803 rodzin, w których funkcjonowało 1 451 osób. W porównaniu do 2022 roku liczba osób, które otrzymały świadczenia spadła o 181 (o 14,1%), liczba rodzin zmniejszyła się o 149 (o 15,7%), natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 309 (o 17,6%).

Tabela 3. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Ława w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	1280	1258	1099
- świadczenia pieniężne	663	610	478
- świadczenia niepieniężne	734	763	711
Liczba rodzin	952	919	803
Liczba osób w rodzinach	1760	1705	1451

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Ława*

Struktura świadczeń przyznawanych przez MOPS w Ławie wskazuje w 2024 roku na przewagę liczby osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych, które otrzymało 711 osób, podczas gdy świadczenia pieniężne otrzymywało 478 osób. W poprzednich latach liczba osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne była stale mniejsza niż liczba osób z przyznaniem świadczenia pieniężnym.

Tabela 4. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Ława w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	502	1039	444	913	362	690
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	71	76	69	71	65	67
Potrzeba ochrony macierzyństwa	109	459	115	498	102	435
- w tym wielodzietność	61	320	61	323	62	314
Bezrobocie	231	501	215	489	172	385
Niepełnosprawność	409	653	408	675	355	559
Długotrwała lub ciężka choroba	708	1118	721	1166	642	1000
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	262	850	247	833	202	695
- w tym rodziny niepełne	172	504	165	507	142	441
- w tym rodziny wielodzietne	54	275	39	211	30	165
Przemoc w rodzinie/Przemoc domowa ¹³	20	47	16	51	10	35
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	60	88	73	100	65	100
Narkomania	8	11	5	5	9	9
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	14	16	24	29	27	32
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	5	12
Zdarzenie losowe	0	0	3	6	1	1
Sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

¹³ Pojęcie przemocy w rodzinie zostało zastąpione pojęciem przemocy domowej poprzez uchwalenie i wejście w życie Ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. W statystyce dotyczącej 2022 roku funkcjonuje nadal pojęcie przemocy w rodzinie.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc domowa; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez MOPS w Łławie w 2024 roku należy wskazać następujące:

- długotrwała lub ciężka choroba – 642 rodziny (1000 osób w rodzinach);
- ubóstwo – 362 rodziny (690 osób);
- niepełnosprawność – 355 rodzin (559 osób);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 202 rodziny (695 osób), w tym 142 rodziny niepełne (441 osób) oraz 30 rodzin wielodzietnych (165 osób);
- bezrobocie – 172 rodziny (385 osób);
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 102 rodziny (435 osób), w tym potrzeba ochrony wielodzietności – 62 rodziny (314 osób).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w mieście występowały rzadziej lub wcale. W 2024 roku 65 rodzin (100 osób) wsparto z powodu alkoholizmu, 65 rodzin (67 osób) z powodu bezdomności, 27 rodzin (32 osoby) ze względu na trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, 10 rodzin (35 osób) z powodu przemocy domowej, 9 rodzin (9 osób) z powodu narkomanii, 5 rodzin (12 osób) z powodu trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy oraz 1 rodzinę (1 osobę) z powodu zdarzenia losowego.

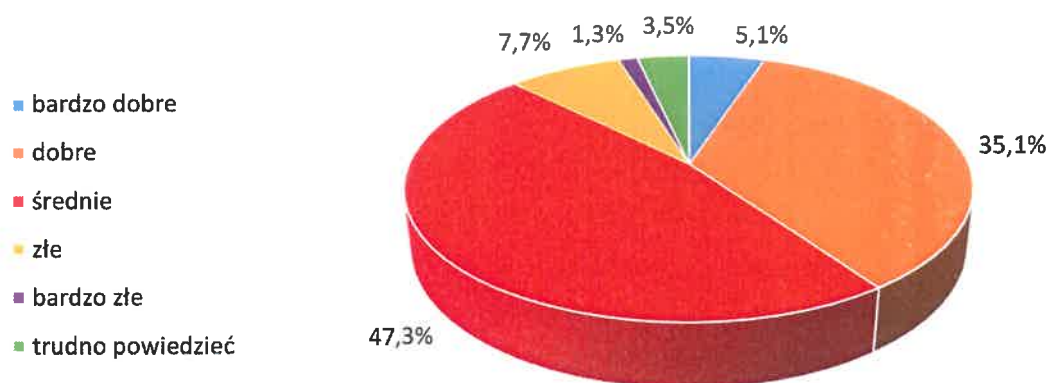
5. Prezentacja wyników badań

W niniejszym rozdziale przeanalizowano stan wybranych usług świadczonych w Gminie Miejskiej Iława na podstawie analizy danych zastanych oraz wyników badań ankietowych.

5.1. Wprowadzenie

Na wstępie badania respondenci zostali zapytani o to, jak oceniają aktualne warunki życia mieszkańców Iławy. Prawie połowa badanych twierdzi, że są one *średnie* (47,3%), 35,1% uważa je za *dobre*, a 5,1% za *bardzo dobre*. Według 7,7% badanych warunki te są *złe*, a według 1,3% - *bardzo złe*. Zdania na ten temat nie wyraziło 3,5% ankietowanych mieszkańców.

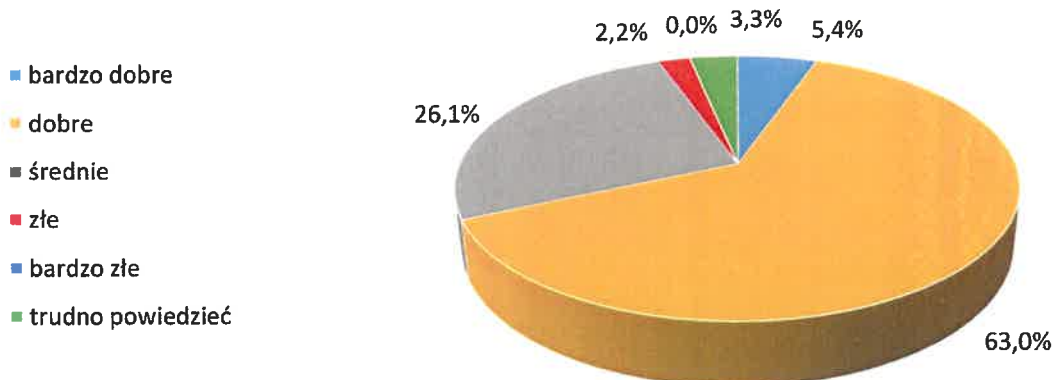
Wykres 3. Jak ocenia Pan/i aktualne warunki życia mieszkańców Iławy?

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

W przypadku młodzieży, ponad połowa respondentów ocenia warunki życia w Iławie jako *dobrze* (63,0%), za *średnie* uznaje je 26,1% badanych, a *bardzo dobrze* – 5,4%. Odpowiedzi, że warunki życia w mieście są *złe* udzieliło 2,2% respondentów, a nikt nie ocenił ich jako *bardzo złe*. Opinii na ten temat nie wyraziło 3,3% ankietowanych uczniów.

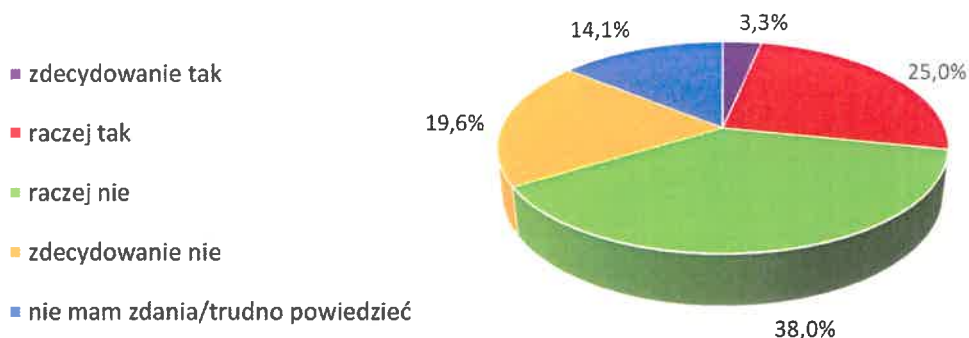
Wykres 4. Jak oceniasz warunki życia mieszkańców Iławy?

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Uczniowie zostali zapytani o to, czy w przyszłości planuj mieszkać w łławie. Uzyskane odpowiedzi wskazują, iŹ pozostać w mieście zamierza jedynie 28,3% ankietowanych, przy czym 25,0% twierdzi, Źe *raczej* zostanie, a 3,3%, Źe *zdecydowanie* tu zostanie. Ponad jedna trzecia badanej młodzieŹy deklaruje, Źe *raczej* nie zostanie w łławie, a 19,6% twierdzi tak *zdecydowanie*. Zdania na ten temat nie ma 14,1% badanych uczniów.

Wykres 5. Czy planujesz w przyszłości mieszkać w łławie?

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Na pytanie, dlaczego badani nie chc mieszkać w łławie odpowiedziało 77 osób, spośród których ponad jedna trzecia (35,1%) twierdzi, Źe nie widzi tu dla siebie żadnych perspektyw. Nieco mniej, 29,9% uwaŹa, Źe nie dzieje się tu nic ciekawego, a w opinii 23,4% ankietowanych nie ma tu dla nich moŹliwości dalszej edukacji. Ponad jedna piąta respondentów uwaŹa, Źe w łławie nie ma dla nich miejsc pracy (22,1%), 16,9% uwaŹa, Źe będzie im łławiej Źyć gdzieś indziej, a 2,6% twierdzi, Źe ich znajomi chc stąd wyjechać. Pojedyncze osoby wskazują na chęć zamieszkania poza województwem warmińsko-mazurskim oraz na nudę w łławie.

Tabela 5. Dlaczego nie chcesz mieszkać w łławie?

Wyszczególnienie	Liczba	%
nie widz tu dla siebie perspektyw	27	35,1%
nie dzieje się tu nic ciekawego	23	29,9%
nie widz tu dla mnie moŹliwości edukacji (szkoła średnia, studia)	18	23,4%
nie ma tu dla mnie miejsc pracy	17	22,1%
będzie mi łławiej Źyć gdzieś indziej	13	16,9%
nie wiem	14	18,2%
moi znajomi chc stąd wyjechać	2	2,6%
nie chc mieszkać w województwie warmińsko-mazurskim	2	2,6%
nuda	1	1,3%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Łława*

Uczniowie, którzy wzięli udział w badaniu, twierdzą, że w łławie mogłaby zatrzymać ich w największym stopniu możliwość podjęcia tu dobrej pracy (42,4%), a w dalszej kolejności znajomi, którzy tu zostaną (29,3%), możliwość rozwijania swoich pasji i zainteresowań (26,1%), oraz bogata oferta zajęć i wydarzeń kulturalnych, sportowych i edukacyjnych (22,8%). Dość duży odsetek respondentów, sięgający 14,1% odpowiedział, że nie ma zdania na ten temat.

Tabela 6. Co mogłoby zatrzymać Cię w łławie?

Wyszczególnienie	Liczbą	%
możliwość podjęcia tu dobrej pracy	39	42,4%
znajomi, którzy też tu zostaną	27	29,3%
możliwość rozwijania swoich pasji i zainteresowań	24	26,1%
bogata oferta zajęć i wydarzeń kulturalnych, sportowych i edukacyjnych	21	22,8%
nie wiem/nie mam zdania	13	14,1%
więcej miejsc do zabawy	1	1,1%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Respondenci zostali poproszeni o ocenę skali występowania wybranych problemów społecznych w łławie. Mieli oni dokonać oceny na skali od 0 do 5, gdzie 0 oznaczało, że problem nie występuje, a 5 – problem jest bardzo poważny. W opinii respondentów najczęściej występującymi problemami są uzależnienia, w przypadku których dwie najwyższe oceny na skali przyznało 39,3% badanych, a następnie bezrobocie (32,6%) długotrwała i ciężka choroba (29,4%) oraz niepełnosprawność (29,0%).

Tabela 7. Jak ocenia Pan/i skalę występowania poniższych problemów społecznych w łławie?

Wyszczególnienie	0	1	2	3	4	5
Bezrobocie	17,3%	15,3%	14,1%	20,8%	15,3%	17,3%
Ubóstwo	19,2%	16,9%	20,4%	26,5%	11,5%	5,4%
Uzależnienia	6,1%	11,2%	23,3%	20,1%	23,0%	16,3%
Przemoc domowa	19,5%	21,1%	17,3%	24,0%	11,5%	6,7%
Trudności opiekuńczo-wychowawcze	16,3%	15,0%	21,1%	21,1%	16,9%	9,6%
Bezdomność	16,6%	28,4%	20,4%	19,8%	6,1%	8,6%
Długotrwała i ciężka choroba	11,2%	19,5%	18,5%	21,4%	15,3%	14,1%
Niepełnosprawność	6,7%	17,3%	22,7%	24,3%	12,1%	16,9%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

W opinii badanych najtrudniej w łławie żyje się osobom przewlekłe chorującym – twierdzi tak 39,0% respondentów, a także osobom z niepełnosprawnościami (36,4%) oraz starszym (32,6%). W dalszej kolejności wskazywano osoby i rodziny dotknięte bezrobociem (32,3%), dzieci i młodzież (26,8%), osoby i rodziny ubogie (24,0%), osoby i rodziny dotknięte problemem przemocy domowej (22,4%), osoby z zaburzeniami psychicznymi (22,0%), osoby i rodziny

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Łława*

dotknięte problemem uzależnienia (20,8%), samotne matki i samotnych ojców (16,6%) oraz rodziny wielodzietne (8,3%). Według 2,6% respondentów nie ma takich grup.

Tabela 8. Jakim osobom i grupom społecznym najtrudniej żyje się w łławie?

Wyszczególnienie	Liczba	%
osoby przewlekłe chorujące	122	39,0%
osoby z niepełnosprawnościami	114	36,4%
osoby starsze	102	32,6%
osoby/rodziny dotknięte bezrobociem	101	32,3%
dzieci i młodzież	84	26,8%
osoby/rodziny ubogie	75	24,0%
osoby/rodziny dotknięte problemem przemocy domowej	70	22,4%
osoby z zaburzeniami psychicznymi	69	22,0%
osoby/rodziny dotknięte problemem uzależnienia	65	20,8%
samotne matki/samotni ojcowie	52	16,6%
rodziny wielodzietne	26	8,3%
nie ma takich grup	8	2,6%
nie wiem	1	0,3%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Najczęstszymi problemami i trudnościami życiowymi rodzin w łławie są, w opinii respondentów, uzależnienie członka rodziny, na co wskazało 59,7% badanych. W dalszej kolejności wskazywano problemy zdrowotne (55,6%), brak stałego zatrudnienia (48,9%), trudności wychowawcze i konflikty z dzieckiem (39,3%), konflikty rodzinne (34,5%) oraz niepełnosprawność członka rodziny (30,4%).

Tabela 9. Jakich problemów/trudności życiowych, w Pana/i opinii najczęściej doświadczają rodziny w łławie?

Wyszczególnienie	Liczba	%
uzależnienie członka rodziny (np. alkohol, narkotyki, internet)	187	59,7%
problemy zdrowotne	174	55,6%
brak stałego zatrudnienia	153	48,9%
trudności wychowawcze i konflikty z dzieckiem	123	39,3%
konflikty rodzinne/małżeńskie	108	34,5%
niepełnosprawność członka rodziny	95	30,4%
złe warunki mieszkaniowe	65	20,8%
przemoc domowa	52	16,6%
rodziny w mieście nie doświadczają problemów/trudności życiowych	7	2,2%
nie wiem / nie mam zdania	2	0,6%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Niewiele ponad jedna piąta badanych wskazywała na złe warunki mieszkaniowe (20,8%), a 16,6% na przemoc domową (20,6%), W opinii 2,2% rodziny nie doświadczają trudności życiowych.

Respondentów zapytano również o to, czy w ich otoczeniu żyją osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W świetle uzyskanych odpowiedzi w otoczeniu 65,2% badanych są osoby starsze, w otoczeniu 52,7% - osoby z niepełnosprawnościami, w otoczeniu 33,5% - osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, a w otoczeniu 30,4% - dzieci i rodziny z dziećmi wymagające wsparcia. Ponadto 12,5% respondentów wskazało na osoby w kryzysie bezdomności, a 7,3% twierdzi, że w ich otoczeniu nie ma takich osób.

5.2. Usługi wspierania rodziny

Jak już wcześniej zasygnalizowano, liczba ludności Łławy na przestrzeni ostatnich lat zmniejszyła się, na co wpływ miało zarówno kształtowanie się salda migracji, jak i przyrostu naturalnego.

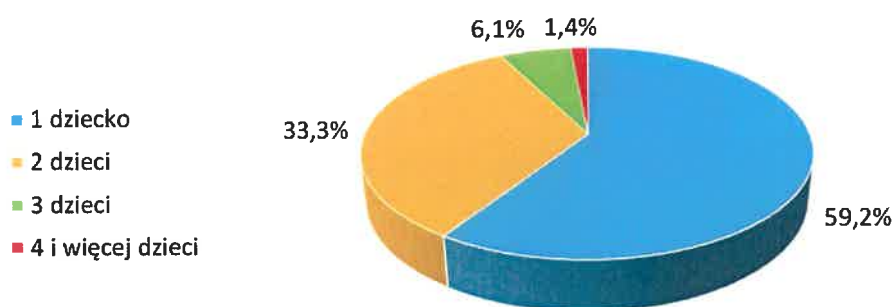
W latach 2021-2023 w mieście łącznie urodziło się 710 dzieci, natomiast zmarło 1 205 mieszkańców. Tendencję spadkową wykazywała w tym czasie liczba zawieranych małżeństw, których w 2021 roku odnotowano 151, a w 2023 roku 130.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku Łławę zamieszkiwały 9 523 rodziny, w tym:

- 5 879 małżeństw, spośród których 2 382 to małżeństwa bez dzieci i 3 497 małżeństw z dziećmi;
- 1 178 związków niesformalizowanych, spośród których 471 to związki bez dzieci i 707 związków z dziećmi;
- 2 149 matek z dziećmi;
- 317 ojców z dziećmi.

Ogólnie 2 853 rodziny to rodziny bez dzieci, natomiast 6 670 – rodziny z dziećmi, w których wychowywało się łącznie 10 024 dzieci (średnio 1,5 dziecka na rodzinę).

Wykres 6. Rodziny z dziećmi w Łławie według Narodowego Spisu Powszechnego 2021

Rodziny doświadczające trudności obejmowane były wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej Gminy w Łławie. W 2024 roku pomocą i wsparciem objęto 1 935 rodzin, w których funkcjonowało 4 417 osób. Oznacza to spadek liczby rodzin w porównaniu do 2022 roku o 104, tj. o 5,1%, a także spadek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy – o 296, tj. o 6,3%. Grupą wymagającą szczególnego wsparcia są rodziny z dziećmi, które w 2024 roku, w liczbie 216, stanowiły 11,2% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną. W porównaniu do 2022 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o 64 (o 22,9%), a liczba osób w rodzinach spadła o 204, tj. o 20,2%.

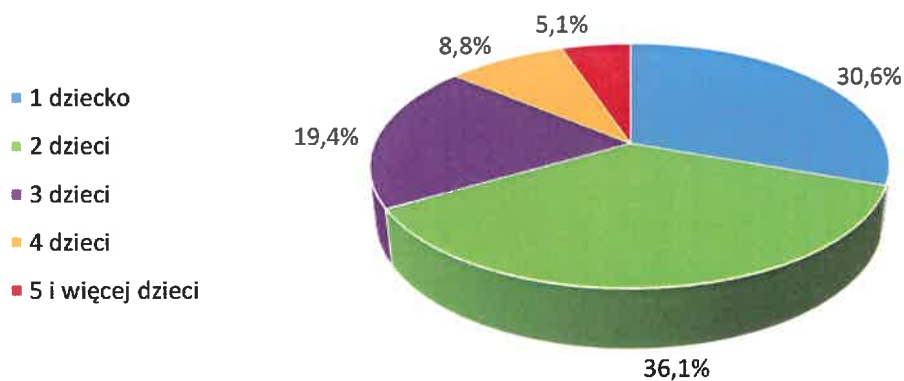
Tabela 10. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w Łławie w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Rodziny z dziećmi	280	1009	275	1009	216	805
Rodziny niepełne	162	484	160	509	138	446
Rodziny emerytów i rencistów	365	433	374	455	328	396
Rodziny ogółem	2039	4713	2037	4631	1935	4417

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

W strukturze rodzin z dziećmi przeważają rodziny z dwojgiem dzieci – w 2024 roku ze wsparcia korzystało 78 takich rodzin (36,1%), a w drugiej kolejności rodziny z jednym dzieckiem (66 rodzin; 30,6%) oraz z trójką dzieci (42 rodziny; 19,4%). Rodziny mające czworo dzieci stanowiły w strukturze 8,8%, ponadto było dziewięć rodzin z pięciorgiem dzieci, jedna rodzina z sześciorgiem dzieci i jedna z siedmiorgiem lub większą liczbą dzieci. Ponad połowa rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej (63,9%) to rodziny niepełne, w których w 2024 roku funkcjonowało 446 osób.

Wykres 7. Struktura rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w Łławie w 2024 roku

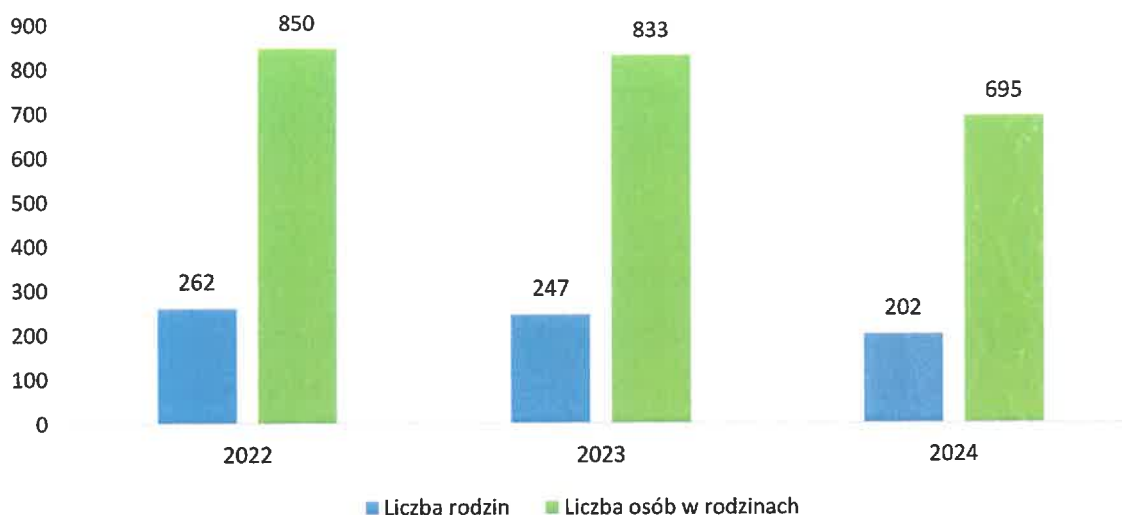

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

Analiza powodów otrzymywania pomocy społecznej przez mieszkańców wskazuje, że w Gminie Miejskiej Łława z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

i prowadzenia gospodarstwa domowego ze wsparcia w 2024 roku korzystały 202 rodziny i liczba ta zmniejszyła się, w porównaniu do 2022 roku, o 60 rodzin. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w 2024 roku wyniosła 695 i spadła w porównaniu do 2022 roku o 155.

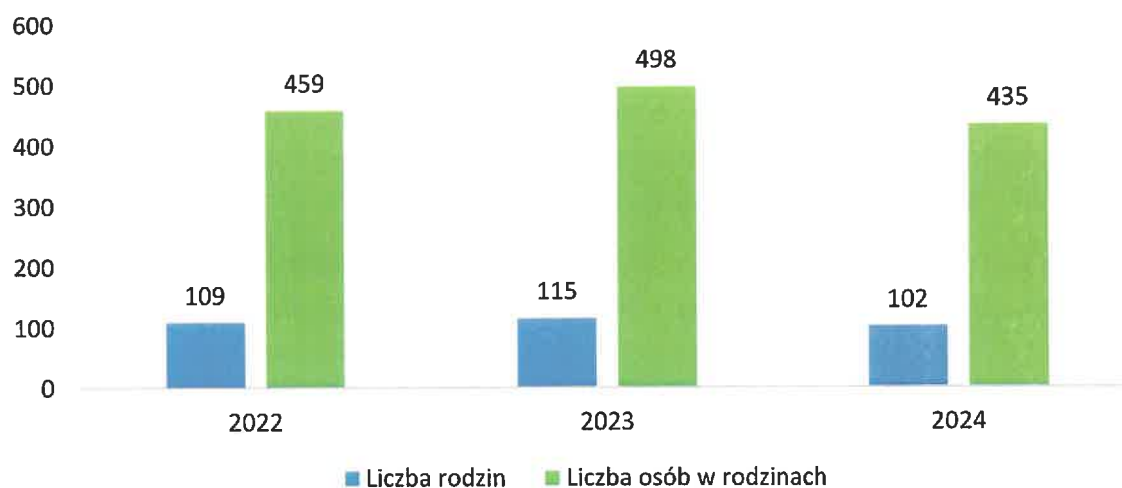
Wykres 8. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

Z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa pomocy społecznej udzielono 102 rodzinom, tj. o 7 rodzinom mniej niż w 2022 roku. W rodzinach tych było 435 osób, czyli o 24 mniej w porównaniu z pierwszym okresem analizy.

Wykres 9. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2022-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

Jednym z powodów obejmowania pomocą społeczną w łławie jest przemoc domowa. W 2024 roku z tego tytułu pomoc społeczną otrzymało 10 rodzin (35 osób), w 2023 roku było to 16 rodzin (51 osób), a w 2022 roku 20 rodzin (47 osób).

Zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej realizuje w gminie w szczególności Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w łławie. Wsparcie rodzinom przeżywającym trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej oraz w innych sferach funkcjonowania udzielane jest przez zatrudnionych w MOPS asystentów rodziny (w 2024 roku było ich pięciu), którzy, podejmując współpracę z rodziną, dokonują wraz z innymi specjalistami, m.in. pracownikiem socjalnym, diagnozy problemów w rodzinie, a następnie wspólnie z rodziną ustalają plan pracy, mający na celu poprawę jej sytuacji. Plan ten jest dalej wspólnie monitorowany, oceniany, a w przypadku potrzeby również zmieniany. Asystent jako osoba wspierająca w czasie współpracy z rodziną uczy jej członków prawidłowych postaw rodzicielskich, podejmuje działania edukacyjno-wychowawcze, wzmacnia i motywuje.

Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, poszerzył się obszar działań asystenta rodziny poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”.

W 2024 roku asystenci rodziny MOPS w łławie objęli wsparciem łącznie 69 rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w których żyło 163 dzieci. Współpraca została zakończona w tym czasie z 38 rodzinami, przy czym w przypadku 15 rodzin na wniosek klientów, w przypadku 7 rodzin z powodu braku chęci współpracy, 6 rodzin zmieniło miejsce zamieszkania poza miasto łława, w odniesieniu do 5 rodzin stwierdzono brak zasadności współpracy, a współpraca z 5 rodzinami przyniosła osiągnięcie zamierzonych celów. W 2023 roku asystenci pracowali z 59 rodzinami, w których było 149 dzieci, przy czym współpraca została zakończona z 24 rodzinami, w tym z 5 z powodu osiągnięcia celów. W 2022 roku wsparciem objęto 64 rodziny i 142 dzieci, a współpracę zakończono z 31 rodzinami, w tym 8 osiągnęło zamierzone cele.

W przypadkach, gdy rodzice nie są w stanie zapewnić swoim dzieciom opieki i wychowania, pomimo otrzymanego wsparcia, dzieci umieszczane są w systemie pieczy zastępczej. W 2024 roku w pieczy zastępczej przebywało 119 dzieci, w tym 76 dzieci w rodzinach zastępczych, 19 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz 24 dzieci w rodzinnym domu dziecka. W tym czasie w pieczy zastępczej umieszczono 23 dzieci – łącznie z 10 rodzin, a 4 dzieci z 2 rodzin objętych wsparciem w formie asystentury rodziny powróciło do biologicznych rodziców. Łączna liczba dzieci z rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w 2024 roku, przebywających w pieczy zastępczej wynosiła 20. W 2023 roku w pieczy zastępczej przebywało 130 dzieci, w tym 98 dzieci w rodzinach zastępczych, 12 dzieci w placówkach opiekuńczo-

wychowawczych i 20 dzieci w rodzinnym domu dziecka. W tym czasie w pieczy umieszczono 3 dzieci. W 2022 roku natomiast w pieczy zastępczej było 107 dzieci, w tym 74 dzieci w rodzinach zastępczych, 11 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i 22 dzieci w rodzinnym domu dziecka. W 2022 roku w pieczy umieszczono 25 dzieci z 4 rodzin.

Respondentów badania ankietowego zapytano o to, jakie widzą najważniejsze kierunki działań w najbliższych latach w gminie w zakresie wsparcia rodzin z dziećmi. W świetle uzyskanych odpowiedzi za najistotniejszy kierunek uznano tworzenie miejsc spędzania czasu dla młodzieży (64,2%), zapewnienie pomocy psychologicznej dla rodziców i dzieci (58,8%), zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży (49,5%) oraz poradnictwo specjalistyczne (45,7%).

W dalszej kolejności zaznaczane były: zapewnienie opieki małym dzieciom w żłobkach i przedszkolach (37,1%), działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji rodzicielskich (36,4%), zajęcia integracyjno-edukacyjne dla rodzin (31,6%), grupy wsparcia dla rodziców (25,2%) oraz kampanie społeczne (14,4%).

Tabela 11. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w łławie w zakresie wsparcia rodzin z dziećmi?

Wyszczególnienie	Liczba	%
tworzenie miejsc spędzania czasu dla młodzieży	201	64,2%
pomoc psychologiczna dla rodziców i dzieci	184	58,8%
zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży	155	49,5%
poradnictwo specjalistyczne (np. prawne, pedagogiczne)	143	45,7%
zapewnienie opieki małym dzieciom w żłobkach i przedszkolach	116	37,1%
wzmocnienie kompetencji rodzicielskich (np. szkolenia dla rodziców)	114	36,4%
zajęcia integracyjno-edukacyjne dla rodzin	99	31,6%
grupy wsparcia dla rodziców	79	25,2%
realizacja kampanii społecznych	45	14,4%
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	29	9,3%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Młodzież z terenu łławy w badaniu ankietowym została poproszona o wypowiedzenie się w tematach związanych z aktywnością i rozwojem dzieci i młodzieży. Na początku zapytano ją o to, czy uczęszcza na dodatkowe zajęcia organizowane w szkole lub poza szkołą. Spośród badanych uczniów aż 54,3% nie uczęszcza na dodatkowe zajęcia organizowane w szkole, natomiast 44,6% nie uczęszcza na takie zajęcia poza szkołą. W przypadku zajęć organizowanych w szkole 8,7% badanych deklaruje, że uczęszcza na nie *często*, 20,7% *czasami*, a 16,3% *rzadko*. W zajęciach pozaszkolnych *często* uczestniczy 35,9% ankietowanych, *czasami* 8,7%, a *rzadko* 10,9%.

Tabela 12. Czy uczęszczasz na dodatkowe zajęcia np. muzyczne, sportowe, plastyczne, wyrównawcze organizowane w szkole lub poza szkołą?

Wyszczególnienie	Tak, często	Tak, czasami	Tak, rzadko	Nie
W szkole	8,7%	20,7%	16,3%	54,3%
Poza szkołą	35,9%	8,7%	10,9%	44,6%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Wśród kierunków rozwoju form aktywności dla młodzieży w najbliższych latach w Łławie znalazły się zajęcia rozwijające pasje i zainteresowania (47,8%), stworzenie miejsc spotkań dla młodzieży (45,7%), zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży (40,2%) oraz pomoc dzieciom i młodzieży z rodzin, które mają problemy (38,0%). W dalszej kolejności wskazywano wyjazdy i wycieczki (29,3%), wsparcie zdolnych uczniów (21,7%) oraz rozwój wolontariatu młodzieży (8,7%).

Tabela 13. Jakie formy aktywności dla młodzieży powinny być organizowane w Łławie?

Wyszczególnienie	Liczba	%
zajęcia rozwijające pasje i zainteresowania	44	47,8%
stworzenie miejsc spotkań dla młodzieży	42	45,7%
zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży	37	40,2%
pomoc dzieciom i młodzieży z rodzin, które mają problemy	35	38,0%
wyjazdy, wycieczki	27	29,3%
wsparcie zdolnych uczniów	20	21,7%
rozwój wolontariatu młodzieży	8	8,7%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Dorosłych respondentów zapytano o to, jakie dostrzegają negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży w mieście. Najczęściej wskazywano tu na zagrożenie uzależnieniami od nowych technologii (65,8%), bezproduktywne spędzanie wolnego czasu (60,4%), zaniedbania wychowawcze (55,3%), utrudniony start w dorosłe życie (53,4%) oraz łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych (50,5%). W dalszej kolejności wskazywano na przestępczość i chuligaństwo (25,2%), przemoc ze strony rodziców i opiekunów (24,3%), wyjazdy rodziców za granicę (12,5%) oraz zaniedbanie socjalne (9,6%). Zdania na ten temat nie wyraziło 7,0% badanych.

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Łława*

Tabela 14. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzega Pan/i najczęściej w łławie?

Wyszczególnienie	Liczba	%
zagrożenie uzależnieniami od nowych technologii (telefony, internet, komputery)	206	65,8%
bezproduktywne spędzanie czasu wolnego	189	60,4%
zaniedbania wychowawcze	173	55,3%
utrudniony start w dorosłe życie/brak perspektyw	167	53,4%
łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych (np. papierosy , alkohol)	158	50,5%
przestępczość i chuligaństwo	79	25,2%
przemoc ze strony rodziców,/opiekunów, rówieśników	76	24,3%
wyjazdy rodziców za granicę	39	12,5%
zaniedbanie socjalne (niedożywienie, higiena)	30	9,6%
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	22	7,0%
żadne	9	2,9%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Podczas wywiadu grupowego z członkami Zespołu ds. diagnozy przeprowadzona została diagnoza potrzeb w zakresie usług wspierania rodziny z perspektywy instytucji i osób pracujących na co dzień w tym obszarze. Wśród głównych potrzeb wskazano:

- działania edukacyjne służące zwiększaniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i opiekunów, w tym m.in. Szkoła dla Rodziców;
- Klub Rodzica i Klub Małego Dziecka jako formy grupy wsparcia dla rodziców wraz z zapewnieniem opieki dzieciom;
- Trening Umiejętności Społecznych dla dzieci i młodzieży;
- wsparcie psychologiczne i psychoterapeutyczne, w tym w formie „pogotowia psychologicznego”;
- tworzenie miejsc spotkań dla młodzieży;
- zwiększenie liczby asystentów rodziny;
- tworzenie rodzin wspierających.

Są to tylko wybrane potrzeby, wybrane jako priorytetowe, wynikające z przeprowadzonej analizy dostępności usług oraz możliwości realizacji wsparcia w ich zakresie. Należy dążyć do ich realizacji w ramach tworzonego Centrum Usług Społecznych, które będzie mogło zapewnić usługi każdej rodzinie, niezależnie od kryteriów wynikających z ustawy o pomocy społecznej.

5.3. Usługi na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu

Osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu to osoby, które nie są w stanie samodzielnie wykonywać podstawowych czynności z uwagi na niepełnosprawność, chorobę,

zaburzenia psychiczne, trudną sytuację życiową lub wiek. W ramach niniejszej diagnozy skupiono się w szczególności na osobach z niepełnosprawnościami oraz starszych.

Niepełnosprawność, w świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia, oznacza „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”¹⁴. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy¹⁵. Może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Niepełnosprawność i przewlekłe choroby nierzadko związane są ze starością. Faktyczna sytuacja życiowa osób starszych jest mocno zróżnicowana, niemniej jednak czynniki takie jak podeszły wiek, osłabiona zdrowotność czy obniżona sprawność organizmu, z którymi wiąże się jakiś deficyt zdolności wrodzonych lub nabytych, stanowią przyczynek do marginalizacji i izolacji społecznej. Częściowe lub całkowite ograniczenie zdolności danej osoby do samodzielnej egzystencji (w wymiarze indywidualnym i społecznym) stanowi bowiem poważną barierę w wypełnianiu podstawowych ról w środowisku rodzinnym, miejscu zamieszkania czy pracy.

W świetle danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku Gminę Miejską Łława zamieszkiwało wtedy 5 525 osób z niepełnosprawnościami, w tym 3 068 kobiet (55,5%) oraz 2 457 mężczyzn (44,5%). Spośród tych osób 4 189 (75,8%) to osoby niepełnosprawne prawnie, czyli posiadające odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Taka osoba może, ale nie musi, poza odpowiednim orzeczeniem posiadać ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności. Wśród osób z niepełnosprawnościami 1 366 (24,7%) to osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, czyli posiadające wyłącznie ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności, jednak nie posiadające orzeczenia.

Dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łławie wskazują na to, że w 2024 roku wydano łącznie 1 022 orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, w tym 611 orzeczeń z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności, 373 orzeczenia z dwoma symbolami i 38 orzeczeń z trzema symbolami.

Warto tu wskazać, że w każdym z tych trzech przypadków dominuje stopień umiarkowany niepełnosprawności, ponadto orzeczenia wydawane są w większości kobietom, a najpowszechniejszy wiek to od 60 lat wzwyż. Są to przede wszystkim osoby niepracujące. W porównaniu do 2022 roku liczba wydanych orzeczeń dla mieszkańców Łławy wzrosła o 163.

¹⁴ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>

¹⁵ Art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Łława*

Tabela 15. Osoby dorosłe zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem w 2024 roku

Wyszczególnienie		Liczba osób z 1 symbolem przyczyny niepełnosprawności	Liczba osób z 2 symbolami przyczyny niepełnosprawności	Liczba osób z 3 symbolami przyczyny niepełnosprawności
Stopień	Znaczny	138	89	10
	Umiarkowany	253	167	20
	Lekki	220	117	8
Wiek	16-25 lat	33	23	6
	26-40 lat	58	15	1
	41-59 lat	169	77	8
	60 lat i więcej	351	258	23
Płeć	Kobiety	333	204	14
	Mężczyźni	278	169	24
Zatrudnienie	Pracujący	167	63	3
	Niepracujący	444	310	35

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POWIATOWEGO ZESPOŁU ORZĘKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W ŁŁAWIE.

W przypadku osób do 16 roku życia w 2024 roku wydano łącznie 107 orzeczeń, w tym 73 z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności, 30 z dwoma symbolami i 4 z trzema symbolami. Najwięcej orzeczeń wydawano dzieciom i młodzieży od 8 do 16 lat. Liczba wydanych orzeczeń, w porównaniu do 2022 roku wzrosła o 13.

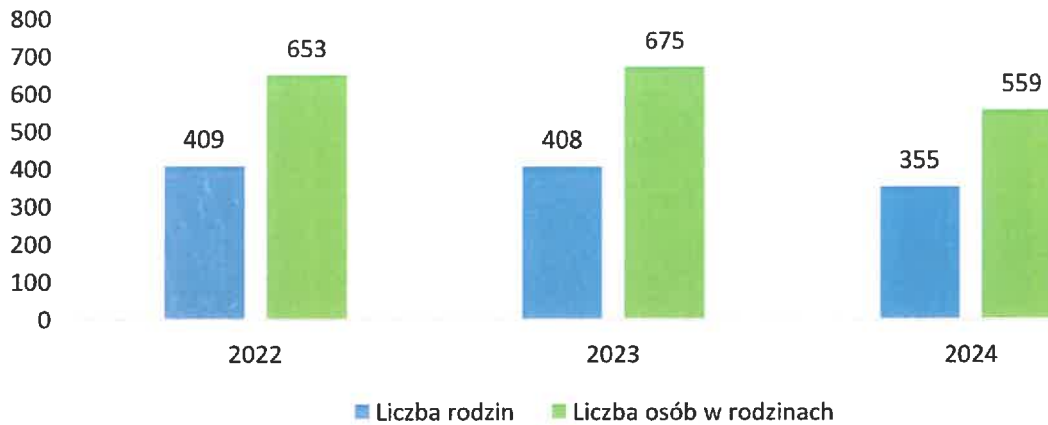
Tabela 16. Osoby do 16 roku życia zaliczone do osób niepełnosprawnych

Wyszczególnienie		Liczba osób z 1 symbolem przyczyny niepełnosprawności	Liczba osób z 2 symbolami przyczyny niepełnosprawności	Liczba osób z 3 symbolami przyczyny niepełnosprawności
Wiek	do 3 lat	13	4	0
	4-7 lat	18	6	2
	8-16 lat	42	20	2
Płeć	Kobiety	26	10	2
	Mężczyźni	47	20	2

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POWIATOWEGO ZESPOŁU ORZĘKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W ŁŁAWIE.

Niepełnosprawność członka rodziny w 2024 roku była powodem wsparcia 355 rodzin z terenu łławy, w których funkcjonowało 559 osób. Liczba tych rodzin w latach 2022-2024 zmniejszyła się o 54, natomiast liczba osób w nich funkcjonujących spadła o 94. Zasiłki okresowe z tytułu niepełnosprawności MOPS w łławie przyznał w 2024 roku 28 osobom, w 2023 roku – 55 osobom, a w 2022 roku 53 mieszkańcom.

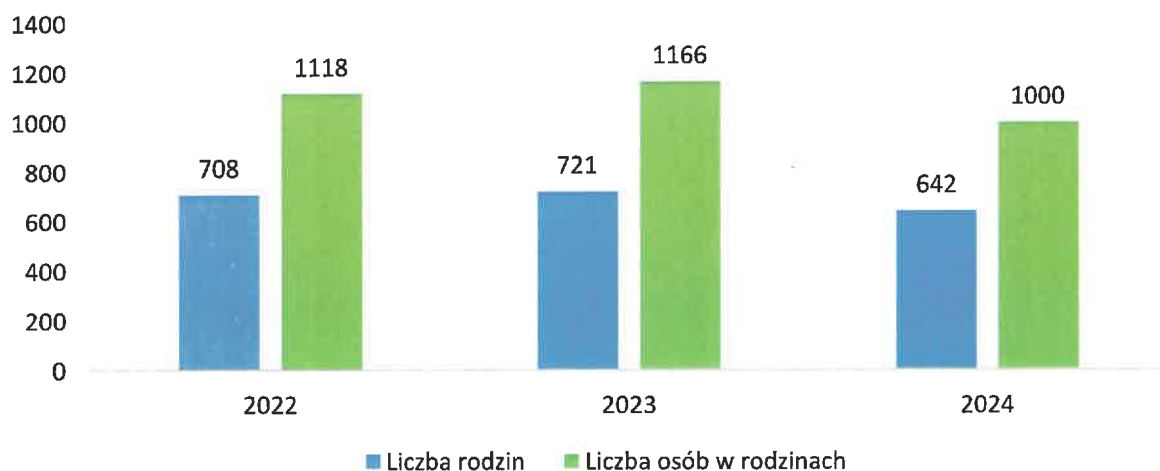
Wykres 10. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu niepełnosprawności w latach 2022-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

Przyczynę niesamodzielności i wystąpienia potrzeby wsparcia w codziennym funkcjonowaniu może stanowić również długotrwała lub ciężka choroba. Jest to jeden z głównych powodów, z których MOPS w łławie udziela pomocy społecznej mieszkańcom miasta. W 2024 roku z tego powodu wsparcie otrzymywały 642 rodziny, w których żyło 1 000 osób. W porównaniu do 2022 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o 66, a liczba osób w rodzinach – o 118. Zasiłki okresowe z tytułu długotrwałej choroby wypłacano w 2024 roku 86 osobom, w 2023 roku – 107 osobom, a w 2022 roku 97 osobom.

Wykres 11. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2022-2024

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MOPS.

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Łława*

Jednym z podstawowych zadań gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby, są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2024 roku pomoc w tej formie otrzymywało 218 mieszkańców gminy, w 2023 roku 214 osób, a w 2022 roku świadczone je dla 193 osób.

Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W 2024 roku w domach pomocy społecznej przebywało 63 mieszkańców Łławy, w 2023 roku 71 osób, a w 2022 roku 76 osób.

Dorośli respondenci zostali poproszeni o wskazanie, jakich barier doświadczają najczęściej osoby starsze w Gminie Miejskiej Łława. W świetle uzyskanych odpowiedzi, najczęstsze bariery związane są z trudnościami finansowymi (66,5%) i samotnością (60,4%). Następnie 41,5% wskazało na brak poczucia bycia potrzebnym; 38,0% na brak lub niewystarczającą opiekę ze strony rodziny; 36,4% na ograniczone możliwości w swobodnym poruszaniu się, a 34,8% na bezproduktywne spędzanie wolnego czasu.

Tabela 17. Jakich barier i problemów najczęściej doświadczają osoby starsze w Łławie?

Wyszczególnienie	Liczba	%
trudności finansowe	208	66,5%
samotność	189	60,4%
brak poczucia bycia potrzebnym	130	41,5%
brak lub niewystarczająca opieka ze strony rodziny	119	38,0%
ograniczone możliwości w swobodnym poruszaniu się (np. bariery architektoniczne, utrudnione dojazdy)	114	36,4%
bezproduktywne spędzanie wolnego czasu	109	34,8%
brak akceptacji w środowisku lokalnym	35	11,2%
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	14	4,5%
nie doświadczają żadnych barier/problemów	4	1,3%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

W odniesieniu do sytuacji osób z niepełnosprawnościami wskazywano najczęściej na zbyt mały dostęp do rehabilitacji (68,7%), a następnie na ograniczone możliwości w swobodnym poruszaniu się (52,4%), trudności finansowe (47,6%), brak pracy (39,3%) oraz brak lub niewystarczającą ofertę aktywizacji zawodowej (37,1%).

*Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych
Gminy Miejskiej Iława*

Tabela 18. Jakich barier i problemów najczęściej doświadczają osoby z niepełnosprawnościami w Iławie?

Wyszczególnienie	Liczba	%
zbyt mały dostęp do rehabilitacji	215	68,7%
ograniczone możliwości w swobodnym poruszaniu się (np. bariery architektoniczne, utrudnione dojazdy)	164	52,4%
trudności finansowe	149	47,6%
brak pracy	123	39,3%
brak lub niewystarczająca oferta aktywizacji zawodowej	116	37,1%
brak akceptacji w środowisku lokalnym	52	16,6%
utrudniony dostęp do edukacji	30	9,6%
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	24	7,7%
nie doświadczają żadnych barier/problemów	5	1,6%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

W obszarze wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin mieszkańcy widzą szczególnie potrzebę zapewnienia lepszego dostępu do rehabilitacji (68,7%), opieki wytchnieniowej (56,5%) oraz do usług opiekuńczych (55,6%). Istotne jest też wsparcie asystentów (50,2%), pomoc psychologiczna i poradnictwo specjalistyczne (44,4%), zapewnienie transportu (42,5%), organizacja form spędzania czasu wolnego (37,7%) oraz likwidacja barier architektonicznych (31,6%). Nieco mniej osób wskazało na kursy i szkolenia dla opiekunów (27,2%) oraz integrację z lokalnym środowiskiem (24,9%).

Tabela 19. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w Iławie w zakresie wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin? (n=649)

Wyszczególnienie	Liczba	%
zwiększenie dostępu do rehabilitacji	215	68,7%
opieka wytchnieniowa dla rodzin (tzn. opieka nad osobą starszą lub z niepełnosprawnością na czas nieobecności opiekuna/rodziny)	177	56,5%
zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych	174	55,6%
wsparcie osób niepełnosprawnych i starszych przez asystentów	157	50,2%
pomoc psychologiczna, poradnictwo specjalistyczne	139	44,4%
zapewnienie transportu np. do lekarza, na zajęcia itp.	133	42,5%
organizacja różnorodnych form spędzania czasu wolnego	118	37,7%
likwidacja barier architektonicznych w budynkach, na ulicach	99	31,6%
kursy i szkolenia dla opiekunów (np. w zakresie pielęgnacji, dietytyki)	85	27,2%
integracja z lokalnym środowiskiem (np. inicjatywy międzypokoleniowe, festyny)	78	24,9%
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	12	3,8%

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ ANKIETOWYCH.

Podczas wywiadu grupowego z członkami Zespołu ds. diagnozy przeprowadzona została diagnoza potrzeb w zakresie usług na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami, z perspektywy instytucji i osób pracujących na co dzień w tym obszarze. Wśród głównych potrzeb wskazano:

- zwiększenie dostępu do usług psychologicznych, psychoterapeutycznych, w tym w formie mobilnej;
- zapewnienie usług transportowych;
- usługa „złotej rączki”;
- zapewnienie mobilnych usług fryzjerskich, kosmetycznych, podologicznych w szczególności osobom mającym trudności z poruszaniem się i samodzielnym opuszczeniem mieszkania;
- zwiększenie dostępu do usług rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych;
- zwiększenie dostępu do poradnictwa psychologicznego i poradnictwa specjalistycznego, w tym w formie mobilnej;
- zapewnienie szkoleń i wsparcia psychologicznego opiekunom osób niesamodzielnych;
- zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów, w tym geriatry i psychiatry;
- usługi sprzątnia mieszkań;
- organizacja wydarzeń integracyjnych i innych przestrzeni spotkań i integracji osób z niepełnosprawnościami i starszych z lokalnym środowiskiem;
- punkt informacji obywatelskiej – pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, zakładaniu profilu zaufanego, aplikacji np. mObywatel czy IKP, pomoc w skanowaniu dokumentów, wysyłaniu maili itp.

6. Potencjał wspólnoty samorządowej

Jak już wcześniej wspomniano, potencjał społeczności lokalnej w obszarze usług społecznych tworzą różne podmioty, niezależnie od sektora, który reprezentują. Łączy je to, że prowadzą lub mogą prowadzić działalność na terenie gminy w zakresie usług społecznych. Są to w szczególności:

- 1) jednostki organizacyjne gminy;
- 2) organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego, tj.:
 - osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
 - stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
 - spółdzielnie socjalne;
 - spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników;
- 3) osoby fizyczne i prawne, wykonujące usługi społeczne.

Najczęściej potencjał wspólnoty samorządowej w zakresie realizacji usług społecznych na rzecz mieszkańców gminy tworzą instytucje, tj. jednostki organizacyjne samorządu oraz instytucje kultury, a także podmioty ekonomii społecznej funkcjonujące na terenie gminy oraz obejmujące gminę i jej mieszkańców swoimi działaniami.

Wśród instytucji i podmiotów gminnych tworzących potencjał wspólnoty samorządowej w obszarze usług społecznych w Łławie można wskazać m.in. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łławie, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Psychoedukacji Profilaktyki Uzależnień i Pomocy Rodzinie w Łławie, Zespół Interdyscyplinarny, Łławskie Centrum Kultury w Łławie, Miejską Bibliotekę Publiczną w Łławie, Łławskie Centrum Sportu Turystyki i Rekreacji w Łławie oraz placówki oświatowe. Podmioty te realizują usługi społeczne z zakresu m.in. pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, wspierania osób niepełnosprawnych, kultury, kultury fizycznej i sportu oraz edukacji publicznej.

Warto również wskazać instytucje powiatowe, w tym w szczególności Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ławie, Powiatowe Centrum Edukacji w Ławie – Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowy Urząd Pracy w Ławie, a także powiatowe placówki oświatowe, realizujące usługi z zakresu wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, wspierania osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania bezrobociu, edukacji publicznej oraz reintegracji zawodowej i społecznej.

Z punktu widzenia realizacji usług społecznych przez CUS szczególnie istotny jest potencjał podmiotów ekonomii społecznej w tym zakresie. W świetle danych REGON w końcu 2024 roku w Ławie zarejestrowanych było 127 stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, 26 fundacji oraz 6 spółdzielni. W porównaniu do 2022 roku liczba stowarzyszeń zwiększyła się o 12, liczba fundacji wzrosła o 7, a liczba spółdzielni utrzymała się na takim samym poziomie. W całym powiecie ławskim w 2024 roku w rejestrze REGON wpisane były 324 stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne, 43 fundacje i 25 spółdzielni. W porównaniu do 2022 roku liczba stowarzyszeń wzrosła o 24, liczba fundacji – o 15, a liczba spółdzielni pozostała na niezmiennym poziomie.

Organizacje pozarządowe w powiecie ławskim prowadzą działalność pożytku publicznego w bardzo wielu obszarach, które pokrywają się z zadaniami publicznymi realizowanymi przez samorząd powiatu i samorządy gminne. Podmioty te są aktywne w dziedzinie diagnozowania oraz zaspokajania potrzeb społecznych, w tym m.in. z zakresu pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, edukacji publicznej, upowszechniania kultury, sportu i turystyki, bezpieczeństwa publicznego, a także wspierania określonych grup społecznych takich jak np. rodziny, osoby bezrobotne i bierne zawodowo, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, doświadczające zaburzeń psychicznych.

Należy zaznaczyć, że łączna liczba organizacji pozarządowych w powiecie ławskim, wynosząca blisko 400, obejmuje zarówno podmioty aktywne, które realizują swoje cele statutowe, jak i organizacje już nie działające, które z różnych względów nie podjęły decyzji o rozwiązaniu bądź likwidacji i nie wykreśliły się z właściwego rejestru/ewidencji. Dlatego dane ilościowe dotyczące sektora społecznego wymagają poszerzenia pod kątem organizacji działających, które świadczą usługi społeczne, realizują zadania z zakresu reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem lub w inny sposób wspierają rozwój lokalny.

Organizacje pozarządowe są jednym z typów podmiotów ekonomii społecznej, ponadto mogą być organami prowadzącymi inne podmioty ekonomii społecznej. Tak jest w przypadku trzech stowarzyszeń, które prowadzą warsztaty terapii zajęciowej na terenie powiatu ławskiego.

Jedną z nich jest Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Ławie, które istnieje od 1985 r. i posiada status organizacji pożytku publicznego (OPP). Misją Stowarzyszenia jest dbanie o godność ludzką, miejsce w rodzinie i wśród innych ludzi oraz szczęście osób z niepełnosprawnością intelektualną, a także wspierania ich rodzin we wszystkich obszarach życia i sytuacjach, a zwłaszcza w ich gotowości niesienia pomocy innym.

PSONI prowadzi Warsztat Terapii Zajęciowej w Łławie, który realizuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Celem WTZ jest poprawa sprawności uczestników, umożliwianie prowadzenia samodzielnego i aktywnego życia – na miarę indywidualnych możliwości, w tym podjęcia zatrudnienia. Warsztat posiada dwanaście pracowni tematycznych (m.in. gastronomiczna, gospodarstwa domowego, umiejętności społecznych, stolarska, krawiecko-hafciarska), w ramach których osoby uczęszczające na zajęcia mogą rozwijać swoje kompetencje, zainteresowania, a także umiejętności potrzebne w codziennym funkcjonowaniu. Do WTZ uczęszcza 80 osób. Oprócz tego Stowarzyszenie prowadzi Zespół Rehabilitacyjno-Terapeutyczny dla dzieci i młodzieży w wieku 3-24 lata, a także realizuje projekty skierowane do dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną, służące wzmacnianiu ich samodzielności i zaradności życiowej, np. poprzez możliwość korzystania z mieszkań treningowych, udział w warsztatach edukacyjnych i obywatelskich.

Drugą organizacją prowadzącą WTZ na terenie powiatu łławskiego jest istniejące od 1997 r. Stowarzyszenie Rozwoju i Przedsiębiorczości Ziemi Suskiej. Organizacja posiada status OPP. Prowadzony przez nią Warsztat Terapii Zajęciowej w Suszu obejmuje wsparciem 44 osoby niepełnosprawne intelektualnie lub fizycznie w stopniu umiarkowanym bądź znacznym. Działania WTZ służą poprawie kondycji fizycznej i zaradności osobistej; kształtowaniu samodzielności, odpowiedzialności, pracowitości i zdyscyplinowania; przygotowaniu do życia w środowisku społecznym oraz nauce umiejętności pozwalających na podjęcie pracy zarobkowej. W WTZ w Suszu funkcjonuje 9 pracowni, m.in. ogrodnicza, plastyczna, komputerowa, pracownia gospodarstwa domowego oraz pracownia zaradności życiowej.

Organizacją pozarządową prowadzącą WTZ na terenie powiatu łławskiego jest również Stowarzyszenie na Rzecz Ośrodka Aktywności, które powstało w 1998 r. i posiada status OPP. Prowadzony przez nie Warsztat Terapii Zajęciowej w Lubawie, do którego uczęszcza 30 osób, prowadzi terapię i rehabilitację swoich podopiecznych w pracowniach, a także zapewnia pośrednie formy zajęć aktywizujących oraz imprez integracyjnych dla podopiecznych i ich rodzin. Rehabilitacja i terapia uczestników WTZ w Lubawie odbywa się w szczególności w ramach pracowni (krawieckiej, tkacko-dziewiarskiej, stolarsko-ślusarskiej, plastyczno-technicznej, gospodarstwa domowego), zajęć psychologicznych i pedagogicznych, a także fizjoterapeutycznych.

Oprócz wyżej wymienionych, status OPP posiadają następujące organizacje mające siedzibę na terenie powiatu łławskiego:

- ✓ Fundacja im. Emila von Behringa z siedzibą w Łławicach, której celem jest propagowanie dorobku naukowego i życiowego bakteriologa niemieckiego, pierwszego laureata nagrody nobla w dziedzinie medycyny i fizjologii, a także wspieranie szczególnie utalentowanych i mających osiągnięcia uczniów;
- ✓ Łławski Klub Sportu, Kultury Fizycznej i Turystyki Niewidomych i Słabo Widzących „Morena” z siedzibą w Łławie, który organizuje szkolenie dla osób z dysfunkcją wzroku

w sekcjach pływackiej, kajakowej, strzeleckiej, kręglarskiej i warcabowej, a także różne wydarzenia o charakterze integracyjnym i rekreacyjnym;

- ✓ Ławskie Stowarzyszenie na rzecz Pomocy Dzieciom z Wadami Słuchu z/s w Ławie, którego celem jest świadczenie wszechstronnej pomocy dzieciom i młodzieży z wadami słuchu oraz ich rodzicom, m.in. poprzez organizowanie wypoczynku, zakup sprzętu, prowadzenie rehabilitacji;
- ✓ Stowarzyszenie „Przystań” z Ławy, które przyznaje stypendia dla młodych zdolnych osób, udziela dotacji organizacjom pozarządowym i grupom nieformalnym (jest ośrodkiem programu „Działaj Lokalnie” oraz operatorem lokalnym NOWEFIO), wspiera rozwój aktywności obywatelskiej, aktywizuje osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem;
- ✓ Stowarzyszenie Chór Camerata z Ławy – organizuje otwarte koncerty muzyki chóralnej w plenerze, placówkach kultury i obiektach sakralnych;
- ✓ Stowarzyszenie Ławski Klub „Amazonki” z siedzibą w Ławie, które prowadzi wszechstronne działania na rzecz osób dotkniętych rakiem piersi oraz propaguje profilaktykę raka piersi;
- ✓ Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Intelektualną „Jesteśmy” z/s w Ławie, współpracuje z Zespołem Placówek Szkolno-Wychowawczych poprzez m.in. dofinansowanie kosztów leczenia uczniów, organizację wycieczek, akcji charytatywnych;
- ✓ Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych Powiatu Ławskiego „Promyk” z siedzibą w Ławie, jednym z celów jego działania jest poprawa warunków bytowych uczestników PŚDS w Ławie, a także organizacja zajęć wspierająco-aktywizujących w ramach Ośrodka Wsparcia dla osób niepełnosprawnych, z zaburzeniami psychicznymi;
- ✓ Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Ząbrowa z/s w Ząbrowie (gmina Ława) – działa na rzecz poprawy infrastruktury we wsi, aktywizowania i integrowania mieszkańców, inspirowania ich do wspólnego działania m.in. w zakresie kultury, kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej;
- ✓ Stowarzyszenie Pomocy dla Osób Autystycznych i Osób z Innymi Zaburzeniami Rozwoju „Iskierka Nadziei” z Ławy – na co dzień współpracuje z rodzicami, terapeutami z poradni psychologiczno-pedagogicznej, zakładami opieki zdrowotnej i placówkami oświaty in., aby poprawiać warunki życia osób z autyzmem;
- ✓ Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejsko-Gminny w Ławie – wspiera wszechstronny rozwój dzieci, zdrowie i edukację, kreowanie dobrych warunków życia dzieci szczególnie ciężko i przewlekłe chorujących; TPD angażuje się w pomoc charytatywną, organizację imprez takich jak Dzień Dziecka, festyny rodzinne;

- ✓ Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku z/s w Łławie, podejmuje wiele działań na rzecz aktywizacji i kształcenia ustawicznego osób starszych, w szczególności poprzez organizację wykładów tematycznych i imprez kulturalnych, prowadzenie sekcji, chóru i zespołu wokalnno-instrumentalnego.

Przykłady innych organizacji pozarządowych, które w powiecie łławskim prowadzą działania na rzecz osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i osób chorujących: Zarząd Oddziału Rejonowego Polskiego Czerwonego Krzyża w Łławie, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Miejsko-Powiatowe w Łławie, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddziały w Łławie i Lubawie, Stowarzyszenie Łławscy Seniorzy, Stowarzyszenie Dzieci Wojny w Łławie, Związek Inwalidów Wojennych, Stowarzyszenie Aktywny Senior w Lubawie, Stowarzyszenie „Na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnym Rozwiń Skrzydła”, Stowarzyszenie „RAZEM” z Kisielic, Stowarzyszenie Trzecia Młodość i Stowarzyszenie Senior z Susza.

Kolejnym obszarem instytucjonalnej aktywności organizacji pozarządowych jest edukacja publiczna. Organizacje pozarządowe prowadzące niepubliczne placówki oświaty na terenie łławy to m.in. Fundacja Rozwoju Warmii i Mazur i Fundacja 2U. Dość liczną grupę organizacji pozarządowych w powiecie łławskim stanowią ochotnicze straże pożarne. W rejestrze KRS jest zarejestrowanych obecnie 51 ochotniczych straży pożarnych, przy czym w łławie działa jedna. Należy również wspomnieć o klubach sportowych działających w różnych formach prawnych w tym stowarzyszeń i uczniowskich klubów sportowych. Wśród nich wymienić można m.in. Powiatowy Szkolny Związek Sportowy w Łławie, Stowarzyszenie Sportów Wodnych w Łławie, Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Łławie, IKS Jeziorak Łława.

Do grupy podmiotów ekonomii społecznej zaliczane są również spółdzielnie socjalne oraz spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników. Jedyną spółdzielnią socjalną mającą siedzibę w powiecie łławskim jest istniejąca od 2014 r. Spółdzielnia Socjalna Horyzonty. Działa jako spółdzielnia osób prawnych, której założycielami i jedynymi członkami są Stowarzyszenie „Przystań” oraz Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Intelktualną „Jesteśmy”. Podmiot ten świadczy usługi opiekuńcze, usługi asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami, opiekę wytchnieniową w Centrum Wytchnieniowym w Łławie oraz w miejscu zamieszkania, a także usługi sprzątnania i usługi księgowo dla prywatnych firm oraz organizacji pozarządowych.

Przykładem podmiotu ekonomii społecznej działającego w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest Hallon Spółka z o.o. utworzona w 2017 r. Od 2024 r. posiada status przedsiębiorstwa społecznego jako podmiot realizujący działalność reintegracyjną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ofercie podmiot ma m.in. organizowanie eventów, animacje, usługi cateringowe.

Status przedsiębiorstwa społecznego posiada również Stowarzyszenie Sportów Wodnych w Łławie. Organizacja istnieje od 1994 r. Głównym celem jej istnienia jest prowadzenie działalności sportowej, wspieranie rozwoju żeglarstwa oraz innych sportów wodnych dzieci i młodzieży. Stowarzyszenie organizuje szkolenia żeglarskie i motorowodne, półkolonie, oferuje usługi zakwaterowania i gastronomiczne.

Realizatorami usług społecznych na rzecz mieszkańców mogą być również osoby fizyczne i prawne funkcjonujące na terenie gminy oraz powiatu. Są wśród nich psychologowie, prawnicy, specjaliści zajmujący się problemami uzależnień i przemocy domowej, logopedzi, terapeuci, trenerzy szkoleń. Niektórzy z nich prowadzą działalność gospodarczą w tym zakresie, inni natomiast wspierają mieszkańców w ramach swojego zaangażowania i pracy w instytucjach, organizacjach pozarządowych, punktach poradnictwa, punktach konsultacyjnych itd. Podobnie jak wiele innych gmin w Polsce, również i Łława boryka się z niedostatkami specjalistów bądź wysokimi cenami usług.

7. Wnioski i rekomendacje

Badania społeczne przeprowadzone w ramach *Diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych Gminy Miejskiej Łława* wskazują na pewne tendencje, zjawiska i procesy, które mogą mieć istotny wpływ na realizację usług społecznych. Są to w szczególności następujące:

- Zmniejszanie się liczby ludności gminy, co istotnie wpływa na kształtowanie się jej struktury. Proces ten w gminie nie jest jeszcze nasilony na tyle, by w niedługim czasie przynieść poważne zmiany w jej funkcjonowaniu, natomiast już teraz trzeba mieć na uwadze perspektywę następnych 10-15 lat, w których struktura wieku społeczności ulegnie poważnym zmianom. W najbliższych latach będzie przybywać osób starszych, co jest związane m.in. z wydłużaniem się okresu trwania życia ludzkiego. Prawdopodobny jest również odpływ ludzi młodych, związany z podjęciem nauki na uczelni wyższej, a następnie pracy w innym mieście. Nie bez znaczenia są tu zmiany w strukturze rodzin, które coraz rzadziej mają charakter wielopokoleniowy, częściej natomiast rozpraszają się, pozostawiając osoby starsze bez odpowiedniego wsparcia.
- Ważnym aspektem funkcjonowania mieszkańców Łławy jest zdrowie. Długotrwała lub ciężka choroba stanowi jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej w gminie. Społeczeństwo starzejące się boryka się z problemami zdrowotnymi wynikającymi ze starszego i podeszłego wieku. Znaczenie ma również prowadzony tryb życia, w tym zła dieta, mała aktywność fizyczna oraz nałogi. Wszystkie te czynniki powodują pogorszenie stanu zdrowia wraz z wiekiem oraz zwiększanie zapadalności na choroby tzw. cywilizacyjne, a tym samym na konieczność zwiększania dostępu do lekarzy specjalistów, rehabilitacji, usług opiekuńczych.
- Grupą wymagającą szczególnego wsparcia są także rodziny z małymi dziećmi, w tym doświadczające trudności opiekuńczo-wychowawczych. Rodziny te nierzadko borykają się również z innymi problemami, takimi jak brak zatrudnienia i niemożność podjęcia go z uwagi na niską dostępność opieki żłobkowej, choroba czy niepełnosprawność członka rodziny, uzależnienia, przemoc. Nierzadko doświadczają też trudności w relacji rodzice-dzieci, problemów związanych z zaburzeniami psychicznymi, bezradnością w sytuacji postawienia diagnozy dziecka np. pod kątem autyzmu czy ADHD.
- W przypadku młodzieży należy wziąć pod uwagę również współczesne zagrożenia związane z rozwojem nowych technologii oraz dostępem do alkoholu i substancji psychoaktywnych.

W związku z powyższymi aspektami planowanie usług społecznych powinno uwzględniać specyfikę różnych grup społecznych zamieszkujących gminę, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodzin z dziećmi, młodzieży, osób chorujących i innych wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Na podstawie przeprowadzonego

badania można wskazać szereg usług, które w najbliższych latach należy realizować i rozwijać, w tym w kontekście procesu deinstytucjonalizacji.

W obszarze usług wspierania rodziny mogą to być następujące usługi:

- wsparcie psychologiczne i poradnictwo specjalistyczne skierowane do całych rodzin, rodziców oraz dzieci i młodzieży, w tym w formie mobilnej;
- działania edukacyjne służące zwiększaniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i opiekunów, w tym m.in. Szkoła dla Rodziców;
- grupy wsparcia dla rodziców pod szyldem np. Klubu Rodzica;
- zajęcia rozwijające kompetencje dla dzieci i młodzieży;
- aktywizacja i integracja młodzieży w ramach stworzonych, specjalnie dla niej i wspólnie z nią, przestrzeni;
- rozwój usług asystenta rodziny;
- treningi umiejętności społecznych dla dzieci i młodzieży.

W obszarze usług dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu mogą to być takie usługi jak:

- usługi psychologicznej i psychoterapeutycznej, w tym w formie mobilnej;
- usługi rehabilitacyjne i fizjoterapeutyczne;
- usługa transportu door-to-door;
- usługi opieki wytchnieniowej;
- usługi „złotej rączki”;
- mobilne usługi pielęgnacyjne (np. kosmetyczne, podologiczne, fryzjerskie);
- usługi sprzątnięcia mieszkań;
- zapewnienie miejsc w mieszkaniach wspomaganych;
- rozwijanie oferty aktywności osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, w tym aktywności międzypokoleniowej;
- punkt informacji obywatelskiej.

Ważne jest również szkolenie i doksztalanie kadr realizujących usługi społeczne, służące zwiększaniu jakości świadczonych usług, a także szkolenia i inne formy wsparcia dla opiekunów nieformalnych osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym w obszarze pielęgnacji, diety itp.

Wskazane powyżej usługi nie stanowią katalogu zamkniętego, są jedynie przykładami usług rekomendowanymi do realizacji na podstawie wyników przeprowadzonych badań. Wprowadzanie nowych usług społecznych będzie procesem, uwzględniającym aktualne uwarunkowania, a także rozeznania potrzeb prowadzone przez pracowników.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Wybrane dane dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności Łławy w latach 2021-2023.....	16
Tabela 2. Wskaźniki obciążenia demograficznego ludności Łławy w latach 2021-2023.....	18
Tabela 3. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Łława w latach 2022-2024.....	18
Tabela 4. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Łława w latach 2022-2024.....	19
Tabela 5. Dlaczego nie chcesz mieszkać w Łławie?.....	22
Tabela 6. Co mogłoby zatrzymać Cię w Łławie?.....	23
Tabela 7. Jak ocenia Pan/i skalę występowania poniższych problemów społecznych w Łławie?	23
Tabela 8. Jakim osobom i grupom społecznym najtrudniej żyje się w Łławie?	24
Tabela 9. Jakich problemów/trudności życiowych, w Pana/i opinii najczęściej doświadczają rodziny w Łławie?	24
Tabela 10. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w Łławie w latach 2022-2024.....	26
Tabela 11. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w Łławie w zakresie wsparcia rodzin z dziećmi?.....	29
Tabela 12. Czy uczęszczasz na dodatkowe zajęcia np. muzyczne, sportowe, plastyczne, wyrównawcze organizowane w szkole lub poza szkołą?	30
Tabela 13. Jakie formy aktywności dla młodzieży powinny być organizowane w Łławie?	30
Tabela 14. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzega Pan/i najczęściej w Łławie?	31
Tabela 15. Osoby dorosłe zaliczone do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem w 2024 roku	33
Tabela 16. Osoby do 16 roku życia zaliczone do osób niepełnosprawnych	33
Tabela 17. Jakich barier i problemów najczęściej doświadczają osoby starsze w Łławie?	35
Tabela 18. Jakich barier i problemów najczęściej doświadczają osoby z niepełnosprawnościami w Łławie?	36
Tabela 19. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w Łławie w zakresie wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin? (n=649).....	36
Wykres 1. Zmiany liczby ludności Łławy w latach 2021-2023.....	16
Wykres 2. Ludność Łławy według ekonomicznych grup wieku w latach 2021-2023 (w %).....	17
Wykres 3. Jak ocenia Pan/i aktualne warunki życia mieszkańców Łławy?	21
Wykres 4. Jak oceniasz warunki życia mieszkańców Łławy?.....	21
Wykres 5. Czy planujesz w przyszłości mieszkać w Łławie?	22
Wykres 6. Rodziny z dziećmi w Łławie według Narodowego Spisu Powszechnego 2021	25
Wykres 7. Struktura rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w Łławie w 2024 roku	26
Wykres 8. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2022-2024.....	27
Wykres 9. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2022-2024	27
Wykres 10. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu niepełnosprawności w latach 2022-2024	34
Wykres 11. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2022-2024	34